forfatteren

DANSK FORFATTERFORENING NO. 04 2023

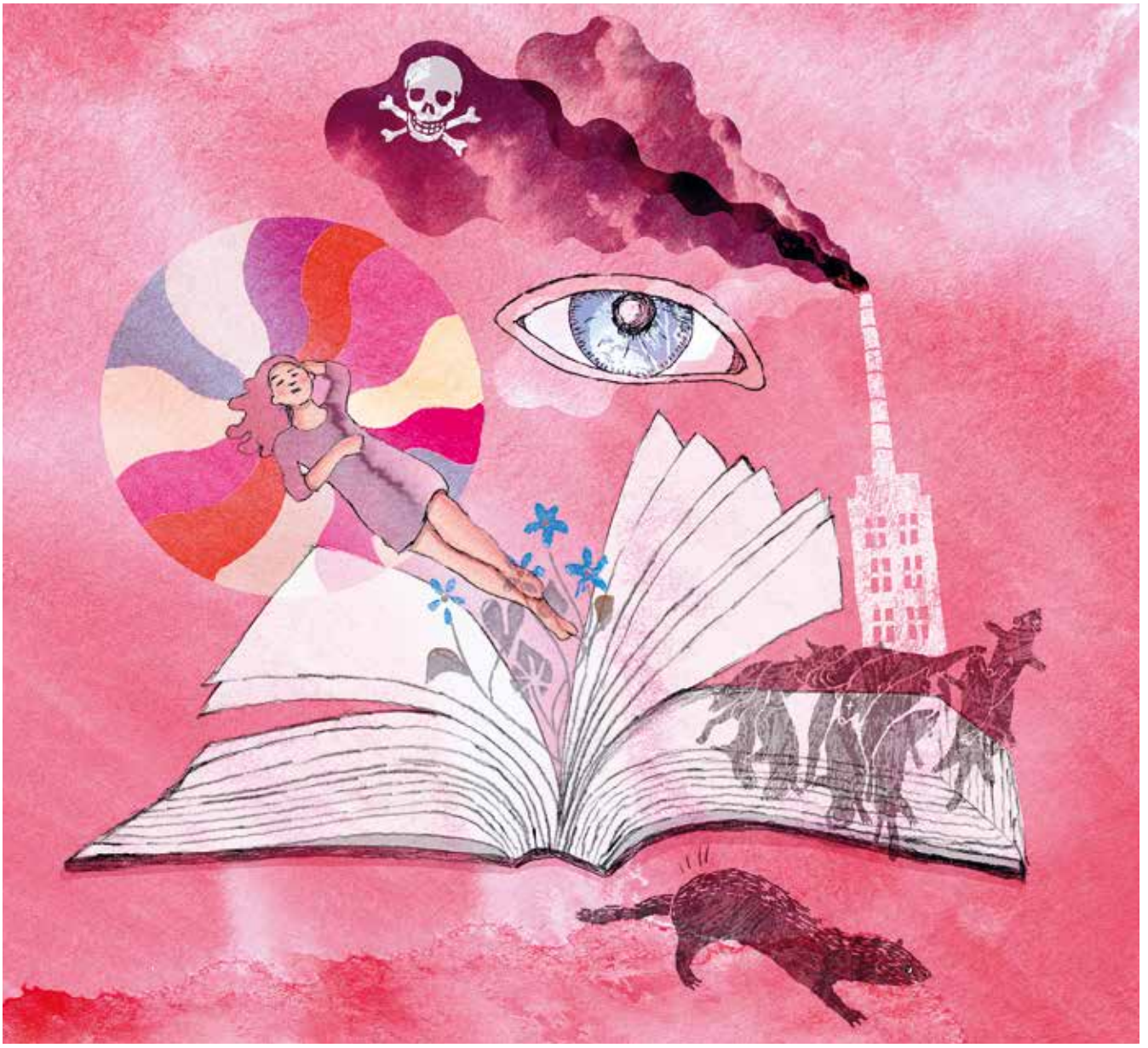

Den politiske litteratur

※ Forfattere i oprør mod streamingtjenester ※ Kursuskatalog forår 2024 ※

Det kolossale danske korpus

※

AF MORTEN VISBY, FORMAND FOR DANSK FORFATTERFORENING

Såkaldt kunstig intelligens kan generere tekst- og billedmateriale hurtigt og billigt, men ikke fortælle og formidle uden forfattere, ikke illustrere og oversætte uden illustratorer og oversættere. Og trods betegnelsen *generativ* kunstig intelligens kan teknologien i hvert fald slet ikke skabe noget som helst uden at trække på al den menneskeligt frembragte litteratur, vi har skabt.

Derfor er det ikke overraskende, at de bestræbelser, vi nu ser, på at etablere særlig danske sprogmodeller som grundlag for generativ kunstig intelligens på vores eget sprog, i høj grad satser på at kunne udnytte kompleks, dansksproget kvalitetstekst i form af litteratur. En gruppe danske universitetsforskere har netop præsenteret projektet *Danish Colossal Corpus*, som bl.a. skal understøtte udviklingen af generative modeller baseret på store datasæt, der kunne se ud til at indeholde pligtafleveret dansk biblioteksmateriale i stor stil. Sigtet er værdigt – at sikre mulighed for, at alle borgere, myndigheder og virksomheder kan drage nytte af kunstig intelligens på dansk. Men midt i den store interesse for at udnytte potentialet i kunstig intelligens må der også være et hensyn til skaberne af de værker, der danner grundlag for hele feltet. Det er helt afgørende at få indskærpet, også lovgivningsmæssigt, at enhver anvendelse af dansksproget litteratur til disse formål bør kræve en aftale med skaberne. Det er Dansk Forfatterforening sammen med andre rettighedshaverorganisationer i dialog med Kulturministeriet om, ligesom vi også har åbnet kontakt til Digitaliseringsstyrelsen for at skabe forståelse for nødvendigheden af en regulering af, hvad disse sprogmodeller må bruges *til*. Vi kan ikke acceptere, at vores egne værker indirekte bruges til at generere indhold, som skal forestille at kunne gøre det ud for menneskeskabt litteratur.

Navnlig kan vi ikke acceptere, hvis man gennem koblinger mellem metadata på eksisterende værker og generative algoritmer kan udtrække nye tekster i stil med specifikke menneskelige skaberes værker. Vi ved, det er teknisk muligt at afkoble de to ting fra hinanden, så kunstig intelligens kan bruges til alle mulige gode formål, men ikke plagiering af originalt indhold.

Faren ved kunstig intelligens ligger ikke i, hvad teknologien kan, men i, hvordan man vælger at bruge den. Og det *er* et valg. ※

Forfatteren
ISSN 0105-0753
Nr. 04-2023, 82. årgang
Udgives af
Dansk Forfatterforening

Ansvarshavende:
Morten Visby

Redaktør:
Lene Møller Jørgensen
redaktor@danskforfatterforening.dk

Bladudvalg:
Lene Møller Jørgensen,
Anne Zenon, (S),
Eva Parum (S),
François-Eric Grodin (DOF),
Jette Rydahl (BU),
Sally Altschuler (BU),
Cindy Lynn Brown (L),
Line Malling Schmidt (Ill.),
Thomas Dickson (F).

Grafisk design:
salomet grafik/Mette Salomonsen
koncept salomet grafik + pernille kleinert

Forsideillustration: Kirsten Gjerding

Tryk:
Plum Tree Press

Indsendte bidrag dækker ikke nødvendigvis redaktionens holdninger. Eftertryk af artikler er tilladt med kildeangivelse. Eftertryk af illustrationer er ikke tilladt.

Forfatteren udkommer fire gange årligt. Abonnement tegnes gennem Dansk Forfatterforening, pris: kr. 575.

Deadline til dette nummer
var 13. november
Udgivelse 12. december

01-24	Deadline: 8. februar Udgivelse: 7. marts
02-24	Deadline: 25. april Udgivelse: 27. maj
03-24	Deadline: 22. august Udgivelse: 19. september
04-24	Deadline: 13. november Udgivelse: 11. december

Småt & godt
4-5

TEMA
Den politiske litteratur
6-15

Forfattere i oprør mod streamingtjenester
16-19

Detektivarbejde på internettet
20-21

En tekst til NATO
22-23

Frit Rum
24-25

Internationale samtaler
26-29

Andre øjne på teksten
30-32

Kursuskatalog forår
33-36

Jura
37

Kalender og foreningsnoter
38

Portfolio
Marie Louise Cornelius
Bagsiden

KIRSTEN GJERDING har tegnet forsiden. Hun er uddannet i 1999 fra Visuel Kommunikation på Danmarks Designskole med et år på Konstfack Stockholm, grafisk linje. Hun arbejder som illustrator/grafisk designer inden for børne- og ungdomsbøger, magasiner, web, reklame og apps.

SLUT

Biblioteksvagten lukker ved årets udgang efter 24 år

De danske bibliotekers landsdækkende spørgetjeneste har snart svaret på det sidste spørgsmål. Hvert år har bibliotekarer, professionelle fakta-og videnssøgere, svaret rundt regnet 30.000 spørgejørgener. Alligevel har flere brugerundersøgelser, som lå til grund for høringen "Et fokuseret tilbud i det digitale bibliotek", altså konkluderet, at brugerne ikke længere har brug for svar fra en "levende" bibliotekar, skriver Danmarks Biblioteksforening. ※

BOGLOV

Norsk boglov forbyder streamingtjenester at sælge bøger på abonnementsvilkår før et år efter udgivelse

Det helt centrale i den nye boglov, der træder i kraft i Norge ved årsskiftet, er at fastholde de faste bogpriser. Det skriver Søndag Aften, et netmedie om kultur.
De faste priser gælder det første år efter bogens udgivelse og i ethvert udgivelsesformat. Og de nye bøger kan heller ikke være en del af en abonnementsordning hos f.eks. streamingtjenesterne det første år. Tjenesterne skal tilbyde de nye bøger, men som et særskilt køb ud over abonnementet. Det skal forhindre, at lydbogsmarkedet undergraver både forfatter- og forlagsøkonomien. Måske et godt råd til danske forlag, der forhandler med streamingtjenesterne?
Den norske boglov holder fast i standardkontrakter som en forpligtelse for forlagene. Det betyder, at honorarer og royalty til forfattere, oversættere, illustratorer m.fl. skal følge de aftaler, som indgås mellem Forlæggerforeningen og forfatter- og kunstnerorganisationerne, skriver Søndag Aften.※

NOBELPRISEN

Det lille forlag Batzer & Co. har endnu en gang spottet Nobelpristager i litteratur før Nobelpriskomiteen

"Det er sjette gang, at en af mine forfattere bliver tildelt Nobelprisen i litteratur," siger forlægger Arild Batzer til Weekendavisen. "Første gang var i 2002 med Imre Kertész, så vandt Herta Müller i 2009, Mo Yan i 2012, i 2019 vandt Peter Handke og Olga Tokarczuk – vi er vistnok det eneste forlag i verden, der udgiver dem begge – og nu bliver Jon Fosse altså vores sjette vinder med årets pris. Det kan man godt være bekendt."
Det kan man. ※

REKORD

Bogforum 2023 i Bella Center og Bella Arena på Amager slog alle rekorder

39.075 besøgte Bogforum i år, og det er det højeste besøgstal på bogmessen nogensinde. Det markerer dermed et foreløbigt højdepunkt for Danmarks største litterære event efter et par svære år under og efter coronapandemien, skriver Bogforum i en pressemeddelelse. ※

ARNE

Dansk Forfatterforening har fået fri proces til ankesagen i Højesteret om Arne Herløv Petersens dagbøger

I september 2023 blev PET og Rigsarkivet frifundet i Østre Landsret, og dermed tabte Forfatterforeningen på vegne af Arne Herløv Petersen. Forfatterforeningen krævede, at kopier af hans dagbøger, skrevet fra 1972 til 1981, blev tilbageleveret til forfatteren. PET beslaglagde dem i forbindelse med en sigtelse mod forfatteren efter den milde spionparagraf – sigtelsen blev senere frafaldet, men PET tog kopier af dagbøgerne og beholdt dem uden forfatterens vidende. Forfatterforeningen har anket sagen, og den ventes at komme for Højesteret engang i løbet af 2024. ※

STØTTE

Statens Kunstfond har uddelt over syv millioner kroner til i alt 286 litterære projekter i Danmark og udlandet

Projekterne favner alt fra litteraturfestivaler og arrangementer på tværs af landet til produktionsstøtte til danske bøger og oversættelser. Kunstfonden melder om stor interesse for dansk litteratur i Polen, og fonden har givet ni ud af i alt 12 polske forlag støtte til oversættelse af danske bøger til polsk.
Der er også stor international interesse for Solvej Balles værk *Om udregning af rumfang*, som har fået oversættelses- og produktionsstøtte til at udkomme i yderligere ni lande – bl.a. fransk, spansk og aserbajdsjansk. ※

JULEKONKURRENCE

En lille nisse rejste med ekstrapost fra land til land ...

Og undervejs kom nissen også forbi Forfatteren, hvor han tabte et ukendt antal huer!
Men hvor mange?
Find dem, inkl. den her på siden, tæl dem, og send en mail om, hvor mange nissehuer der er i denne udgave af Forfatteren, til Redaktor@danskforfatterforening.dk inden 1. januar.
Den heldige vinder får direkte besked.
Og det var i øvrigt Julius Christian Gerson, som skrev teksten i sin *Digte for Børn* fra 1845. Titlen på sangen er "Den største Mand", og melodien er komponeret af Johan Christian Gebauer. ※

Foto: Anja Blaksmark

Forfatter Nicole Boyle Rødtnes.
Hun har skrevet en tekst om forsvarsalliancen NATO.
Mød hende på side 22.

I mange år har vi haft en fast tro på, at NATOs forsvar ville beskytte os, og at hele verden var enig om vestlige værdier, og demokrati var en god ide. Men det er hele verden måske ikke enig med os i, og samtidig bliver der stillet spørgsmål til meget, som vi har regnet som en selvfølge. Ved kvinde- og transpersoners rettigheder og abort i USA og England, ligesom krigen i Ukraine viste tegn på splittelse i NATO, da det kom til optagelse af nye medlemmer. Det er den – lille – splittelse, jeg forstørrer tusind gange.

Den politiske litteratur

Der løber et spor af opgør og samfundskritik gennem ny dansk litteratur. Tavsheden bliver brudt, når det drejer sig om historiske skandaler og magtfordrejning og om ligegyldighed over for menneskers – og dyrs – lidelser for at øge profit. Vi ser nærmere på den nyeste politiske og samfundskritiske litteratur.

※

AF ANNA BRIDGWATER OG LENE MØLLER JØRGENSEN

ILLUSTRATION: KIRSTEN GJERDING

Litteraturen stiller skarpt på den virkelige verden

Der bliver gjort op med og sat ord på samfundsstrukturer, som fastholder og binder mennesker. Den politiske stemme er til stede i lyrik, prosa og sagprosa.

※

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Jeg ser en klar tendens i dansk litteratur i øjeblikket, som kritiserer og stiller skarpt på strukturer i samfundet, der fastholder mennesker – det kan være i klassesamfundet, i ulighed, i køn eller i tavshed og fattigdom. Og fattigdom kan også handle om sproglig fattigdom, som f.eks. Kim Blæsbjerg også berører i *De bedste familier*," siger **Lise Vandborg**. Hun er cand.mag. i nordisk sprog og litteratur samt filosofi, og hun er mangeårig chefredaktør på Litteratursiden.

Tavshed

Lise Vandborg peger på, at kritikken af systemiske og begrænsende samfundsstrukturer går igen på mange områder og inden for både prosaen og lyrikken. Der er masser af klassekamp, kønskamp, kapitalismekritik, politik og fortidens fortiede skandaler i den nye litteratur.

Hun nævner, at Glenn Bech, som har skrevet et lyrisk manifest, *Jeg anerkender ikke længere jeres autoritet*, er blevet fremhævet for at have sat klassekamp på litteraturens dagsorden igen, men han er ikke den eneste danske forfatter, der taler fra de udsattes sted. Fra de senere år fremhæver hun Yahya Hassan, Lone Aburas, Thomas Korsgaard og Asta Olivia Nordenhof samt Michael Josephsen, der har beskrevet klassesamfundet inde fra kernen med romanen *De andre*, en kollektivroman om misbrugere og hjemløse. Han skriver også lyrik, og Lise Vandborg nævner endnu en lyriker:

"Caspar Eric udtrykker sin samfundskritik meget klart i sin seneste digtsamling, *Nye balancer : handicapdigte* med ordene: "Det er ikke mit handicap/jeg slås med/men verden omkring mig". Og den politiske stemme er til stede mange steder i lyrikken, også i digte om at befinde sig mellem to kulturer og ikke rigtig føle, at man hører til nogen af stederne. Ingen har sagt det klarere end Yahya Hassan: "JEG ER VED AT BLIVE MAST MELLEM TO MAGTSTRUKTURER", og i år har Amina Elmi fået årets debutantpris for sin vrede og politiske digtsamling, som er både et vidnesbyrd og et kampskrift, *Barbar : (Tavshedens objekt)*."

Netop tavshed og vrede over tavsheden er en drivkraft i meget af den politiske og samfundskritiske litteratur.

*
* *

Det vil jo ofte være sådan, at når man taler om tendenser i litteraturen, så trækkes det skarpere op, selvom det kan være mere komplekst og nuanceret med mange træk og spor i den enkelte bog.

Lise Vandborg, Litteratursiden

Forfatterne Kim Blæsbjerg og Malene Ravn, som vi interviewer i dette tema, nævner uafhængigt af hinanden #MeToo, som brød med tavsheden om nogle strukturer og normer. Og Mathilde Walter Clark taler om vores kollektive blindhed over for den industrielle behandling af dyr. Et opgør med tavshed?

"#MeToo hænger sammen med at sige fra, at gøre op med tingene, med fastlagte normer og magt. Og det er helt sikkert også en tematisk tendens i litteraturen, at der nu bliver gjort op og sat ord på fordomme og på de svære og ofte tabuiserede følelser omkring emner, der ellers ofte beskrives meget idylliserede. F.eks. moderskabet, hvor Olga Ravn, Dy Plambeck, Maja Lucas og Kamilla Hega Holst skriver om de mørke sider af moderskabet, Karen Fastrup skildrer i *Hungerhjerte* psykisk sygdom og psykisk sårbarhed indefra, og også den grønlandske *Blomsterdalen* af Niviaq Korneliussen placerer sig inden for denne tendens. Hun skriver om tavsheden og om de strukturer i samfundet, der fastholder den høje selvmordsrate i Grønland. Ja, det er et opgør med tavshedskulturen."

Når vi taler om den politiske og samfundskritiske tendens i litteratur, skal vi så placere værkerne i genren socialrealisme? Jeg har f.eks. set De bedste familier *karakteriseret som socialrealisme i en anmeldelse?*

"Nej, men man kan se socialrealistiske træk i den og i flere nyere værker, hvor der bliver talt om 'blokken', boligblokken og om klasseskel. F.eks. i Stine Askovs *Nøjsomheden*, Morten Papes *Planen* og Sara Rahmehs *Betonhjerter*. Det vil jo ofte være sådan, at når man taler om tendenser i litteraturen, så trækkes det skarpere op, selvom det kan være mere komplekst og nuanceret med mange træk og spor i den enkelte bog.

Da vi forleden havde redaktionsmøde om 'Årets bedste bøger' på Litteratursiden, talte vi om, hvilke tendenser vi så. Og vi vil fremhæve både den historiske roman og den samfundskritiske roman, hvor temaet ofte er, hvordan prioritering af økonomi og vækst sker på bekostning af mennesket og miljøet," siger Lise Vandborg.

Opgør med strukturer, normer og tavshed

Romanen *De bedste familier,* som udkom i begyndelsen af året, har ligget som ide og kommende projekt på forfatter **Kim Blæsbjerg**s skrivebord gennem 15 år.

"Jeg har i alle årene været bevidst om, at der lå en stor fortælling i mig om Cheminova, om den velstand, fabrikken bragte til et lille samfund, og om den tavshedskultur, der har omgivet fabrikken. Men jeg var ikke moden nok som forfatter – og som menneske – til at skrive den før," siger Kim Blæsbjerg, der er født og opvokset i Lemvig.

De bedste familier begynder i 1950'erne, hvor den kemiske fabrik Cheminova, som producerer insekt-, ukrudts- og svampegifte, flytter fra Må-

løv nord for København til Harboøre i det mere fattige Vestjylland. Allerede i Måløv var der problemer med forurening, og det fortsætter i Vestjylland, men samtidig skaber fabrikken arbejdspladser og indtægtsmulighed for mange familier.

"Fabrikken genererede et kæmpestort opsving i hele området, hvor fiskeri og landbrug tidligere havde været hovederhverv. Mange familier levede under små kår, og så kom fabrikken og skabte arbejdspladser, som der var hårdt brug for," fortæller Kim Blæsbjerg.

Cheminova gav området en tryggere økonomisk tilværelse, et løft ind i efterkrigstidens velfærdssamfund – og til gengæld så man gennem fingre med andre ting. For arbejdet med at fremstille og håndtere de giftige kemikalier foregik på en måde, som udsatte fabrikkens arbejdere og den omgivende natur og fjord for ska-

***

Jeg har i alle årene været bevidst om, at der lå en stor fortælling i mig om Cheminova, om den velstand, fabrikken bragte til et lille samfund, og om den tavshedskultur, der har omgivet fabrikken.

Kim Blæsbjerg, forfatter

delige stoffer og dampe. Det stod sådan set klart meget tidligt.

”Der er bare næsten ingen, der taler om det. Samfundet slår ring om Cheminova med tavshed om problemerne; det gør myndigheder, læger og også de enkelte familier. Sådan var det fra begyndelsen og også op gennem min opvækst i Lemvig i 1980’erne. I 1981 kom der nyheder ud om store udslip ved Harboøre Tange, men på egnen talte man ikke om det, heller ikke i min familie. Ikke fordi vi fik at vide, at vi ikke måtte, men sådan var det bare. Tavshedskulturen herskede,” fortæller forfatteren.

Et vigtigt spor

Tavshed om det, som er svært og problematisk, er et vigtigt spor i *De bedste familier*. Og det er ikke fortid, siger forfatteren.

”Dengang talte man ikke om problemerne med fabrikken, og det gør man heller ikke i dag – helst ikke i hvert fald. Det gik jo efterhånden op for mig, at der er en god grund til, at så mange, hovedsagelig mænd, ikke blev særlig gamle på min hjemegn. Der er kvinder, hvis mænd har arbejdet det meste af livet på Cheminova og døde af kræft som 57-58-årige, som helst ikke taler om, hvorfor deres mænd mon blev syge og døde før tid,” siger Kim Blæsbjerg.

Det er ikke kun i forbindelse med Cheminova, egnens velgører og sygdomsfremkalder, at tavshedskulturen regerer. Vigtige oplevelser, erkendelser, gode såvel som svære følelser italesættes ikke – heller ikke i Kim Blæsbjergs familie. På spørgsmålet om, hvorvidt det er noget specifikt for hans hjemegn og Vestjylland, siger han:

”Både ja og nej. Det er nok stærkere på min hjemegn end så mange andre steder, men der er jo lommer af tavshed alle vegne, også i særlige miljøer og grupper f.eks. i København.”

Modenhed og mod

Kim Blæsbjerg er uddannet fra Forfatterskolen i 1997, og tonen og kritikken på skolen dengang var så hård, at hans lyst til at skrive helt forsvandt.

***

... som menneske havde jeg brug for at få historien på afstand, blive ældre, mere moden og modig – hvis jeg havde skrevet bogen tidligere, da jeg var yngre, ville jeg nok have været for kritisk, for ensidig og for politisk.

Kim Blæsbjerg, forfatter

”Kritikken bestod i høj grad af latterliggørelse, og når jeg skrev, var det med en konstant fornemmelse af, at lærere og andre elever sad på min skulder, læste med og hånlo ad hver eneste sætning. Så jeg holdt op med at skrive i en lang periode,” fortæller han.

Efter Forfatterskolen læste han til cand.mag. i dansk på universitetet, og skrivelysten vendte tilbage. I 2002 debuterede han med *Fælder*, en samling prosastykker. Senere begyndte historien om Cheminova så småt at bygge sig op i ham. Men først skrev han fem andre bøger, blandt andet det store trebindsværk *Desertørerne*, som udkom i 2016, 2017 og 2018. Både i *Desertørerne* og i *De bedste familier* fokuserer Kim Blæsbjerg på sammenhængen mellem den lille familiehistorie og den store samfundsfortælling. Det endelige skub til at begynde arbejdet med *De bedste familier* kom i 2017.

”Det var, dengang den første #MeToo-bølge rullede ind over Danmark, og det handlede jo også om tavshed. Om problematisk adfærd og situationer, som alle vidste fandt sted, men ingen talte om, en kollektiv fornægtelse. Der blev sat ord på noget, man havde holdt inde. I årene op til vidste jeg jo, at historien var der, men jeg var som forfatter nødt til at øve mig i håndværket, og med *Desertørerne* tog jeg fat på nogle store og tunge samfundsemner som Irakkrigen og finanskrisen. Også som menneske havde jeg brug for at få historien på afstand, blive ældre, mere moden og modig – hvis jeg havde skrevet bogen tidligere, da jeg var yngre, ville jeg nok have været for kritisk, for ensidig og for politisk. Jeg ville jo ikke bare svine Cheminova til, men gerne gøre historien nuanceret, for jeg har også en dyb fascination af de mennesker, der skabte virksomheden, og for den ene af mine hovedpersoner, den målrettede ingeniør, der flytter til området. Jeg fornemmede, at jeg var den rette til at skrive historien, og også at det var det rette tidspunkt at tage fat på den. I fem år arbejdede jeg på bogen, det er den bog, jeg har skrevet på i længst tid, og jeg har researchet ekstra grundigt, fordi jeg vidste, at folk fra egnen ville læse med. Det har de også gjort og med stor interesse, og jeg har fået mange positive henvendelser og kommentarer fra læsere i Lemvig.”

Detaljer

De bedste familier udkom på Gutkind og blev ud over den sædvanlige korrekturlæsning også læst igennem med henblik på tidsmarkører. Et par læsere har alligevel fundet en detalje eller to, som de gerne vil gøre opmærksom på. F.eks. refererer forfatteren til en omtale af Cheminovas grundlægger, Gunnar Andreasen, i den regionale avis JydskeVestkysten på et tidspunkt i 1950’erne. En læser har skrevet til Kim Blæsbjerg, at avisen altså ikke hed JydskeVestkysten i 1950’erne, for JydskeVestkysten blev først skabt i 1991 som en fusion mellem dagbladet Vestkysten og Jydske Tidende.

”Det var en meget fin og venlig e-mail, og hun skrev også, at hun var glad for bogen. Hun ville bare gøre sit til, at bogen blev endnu bedre. Så jeg noterer selvfølgelig alt og får det med i næste oplag,” siger Kim Blæsbjerg.

Forfatteren modtog Jyllands-Postens Litteraturpris 2023 for romanen, blandt andet begrundet med, at det er en ”fremragende fortælling om tavshedskultur, forurening og klasse- og kønskamp, som tusindvis af læsere kan spejle sig i”. Og at det er et ”stykke fortiet danmarkshistorie om Cheminovas mange giftudledninger” og ”en roman, der både stiller skarpt på omkostningerne ved overgangen fra efterkrigstid til velfærdssamfund og på en gryende køns- og klassekamp i lyset af den største miljøskandale i vores historie”.

***

I fem år arbejdede jeg på bogen, det er den bog, jeg har skrevet på i længst tid, og jeg har researchet ekstra grundigt, fordi jeg vidste, at folk fra egnen ville læse med.

Kim Blæsbjerg, forfatter

Magtmisbrug er menneskeligt

Ved første blik ligner **Malene Ravn**s roman *Den virkelige verden* måske ikke politisk litteratur. Men den handler om mennesker, der oplever systemisk magtmisbrug og uretfærdighed.

”Jeg er ikke aktivist, men jeg tror på, at alt er politisk. *Den virkelige verden* er en skønlitterær roman, og skønlitteratur bliver kedsommelig, hvis den er for sikker på sig selv eller sit mål. Men vi kan skrive det komplekse frem. Jeg tror, at alle mine romaner handler om det indviklede felt mellem individet og fællesskabet.”

I *Den virkelige verden* er hovedpersonen den unge læge Edith Christiansen, som i 1960 bliver ansat på psykiatrisk afdeling på Frederiksberg Hospital. Edith tror på overlægens idéer om, at LSD kan helbrede psykiske lidelser. Men patienterne lider, og Edith er længe om at indse, at hun ikke kan stå inde for sin egen rolle.

Strukturer og normer

Romanen bygger på virkelige patientforsøg med LSD. Men Malene Ravns mål er ikke at placere skylden for de uetiske forsøg.

”Romanens hospital er et mikrosamfund, som afspejler patriarkalske normer og magtstrukturer, der tillader overgreb. Jeg vil gerne pege på de strukturer og normer, der tillader magten at arbejde i os alle sammen. Jeg kan sagtens forstå behovet for at udpege en skurk, men det er interessant, at stort set alle kunne have været den skurk. Magtmisbrug er menneskeligt.”

”Mit store spørgsmål, da jeg gik i gang med romanen, var: ’Hvordan kunne det ske?’ Et svar er, at magt korrumperer. Der er et californisk studie, som viser, at mennesket forandrer sig, i det øjeblik det får magt. Man bliver mindre empatisk, mindre hensynsfuld, mere grådig.”

Malene Ravn understreger, at overlægen bag LSD-forsøgene ikke er et entydigt ondt menneske.

”Han tror, han gør godt. Man kan kalde det idealistisk ondskab. Han oplever psykiatriens påtrængende behov for en virksom behandling, men han ser ikke de menneskelige omkostninger ved behandlingerne, fordi kontakten til patienterne er minimal, og fordi hans mål også er egoistisk. Han møder ingen kritik.”

Forråelse

Magten kan kun samles i ét menneske, når systemet og normerne tillader det.

”Magten vil altid arbejde i systemet og i den enkelte, og det er vigtigt at have fokus på, at det ikke kun er ’psykopater’, der begår onde handlinger. Selvom det er dejligt at kunne udpege skurken og selv slippe for ansvar.”

Romanens Edith indser, at hun forværrer patienternes lidelser. Men hun arbejder i et hierarki, som gør det svært at sige fra, og hun er også drevet af egne ambitioner. Mange ugerninger er blevet begået af mennesker, der ”bare passede deres arbejde”, siger Malene Ravn.

”Dét er en tilsyneladende mere uskyldig ondskab, en ligegyldighedens ondskab. Der er en ansvarsfralæggelse, et selvbedrag, som vi alle sammen kender. Den er drevet af manglende bevidsthed og af angst for at falde ud af fællesskabet.”

”En læge, der skal behandle patienter, må have en vis distance til patienten for at udføre sit arbejde, men den balance er hårfin. Når lægen, eller samfundet, holder op med at se mennesket, men kun ser gruppen – det kan være patienter, arbejdsløse, gamle, flygtninge – bliver vi i stand til at begå overgreb, som kan være egoistiske eller begrundet med ’nødvendighed’. Distancen bliver for stor, forråelsen bliver standard, og pludselig siger vi ’sådan er det jo’ til hinanden.”

”Edith bliver også selv ødelagt af arbejdet i LSD-kælderen. Det overskrider hendes etiske og moralske grænser, og pludselig kan hun ikke tale med andre mennesker om sit arbejde, heller ikke sin mand. Deres intimitet bliver forstyrret. Lige så snart man føler, at man ’skal være der for at forstå det’, er der en advarselslampe, der lyser.”

*
**

Når lægen, eller samfundet, holder op med at se mennesket, men kun ser gruppen – det kan være patienter, arbejdsløse, gamle, flygtninge – bliver vi i stand til at begå overgreb ...

Malene Ravn, forfatter

Paralleller til nutiden

I dag, mener Malene Ravn, er meget blevet bedre end i 1960. Overlæger er ikke enevældige, og der er større fokus på patientrettigheder og etik. På den måde spejler hospitalet stadig udviklingen i samfundet.

"Men skal vi forstå måden, hvorpå for eksempel psykiatrien fungerer i dag, så giver det mening at se på, hvilken tradition den hviler på. Den behandling, vi tilbyder de psykiatriske patienter, vil altid være udtryk for et menneskesyn."

"Jeg tror aldrig, vi kommer overgreb til livs, og specifikt i psykiatrien er der helt særlige forhold på spil. Men generelt er der en forandring i gang, som vi for eksempel så med #MeToo, selvom det er op ad bakke. Den systembevarende tryghed i at overhøre og nedgøre ofre vakler. Jeg håber, vi kan blive mere lydhøre. Samhørighed og medfølelse er noget af det, som skønlitteraturen kan styrke, tror jeg. Måske ligefrem mod?"

Selektiv blindhed

Det blinde øje er **Mathilde Walter Clark**s nye bog. En bog, som brutalt åbner læsernes øjne for vores fælles selektive, kollektive blindhed og den forråelse, der følger med.

"Jeg tog fat i at skrive om mink, fordi jeg sad og så på de nationale minkaflivninger i 2020. Jeg gik i gang med at skrive det, der blev til minkbogen, fem dage efter statsministerens aflivningsordre. Det rystede mig, at jeg ikke anede, at vi havde sytten millioner individer opbevaret, opmagasineret, på den måde."

Sentimentalitet

Mens Mathilde Walter Clark så tv-nyhederne, indså hun, at medierne bragte en idylliseret fortælling om dansk landbrug.

"Erhvervet og producenten, som var i centrum af historien, blev sentimentaliseret. Producenten blev fremstillet som den nationalromantiske figur, der knoklede og havde drevet slægtsgården gennem mange generationer. De danske minkavlere blev fremstillet som tragiske helte."

"Umiddelbart efter ordren om national minkaflivning blev der stillet om til interview med minkavlere. Hele verden var optaget af, hvad den grædende mand i forgrunden ville sige om, hvordan han havde det, hvordan han sov om natten."

Umiddelbart efter ordren om national minkaflivning blev der stillet om til interview med minkavlere. Hele verden var optaget af, hvad den grædende mand i forgrunden ville sige om, hvordan han havde det, hvordan han sov om natten.

Mathilde Walter Clark, forfatter

Hvis tv-seerne så lige så godt efter som Mathilde Walter Clark, så var minkene, som det hele handlede om, faktisk med på tv-billederne.

"I baggrunden så vi industrien. Vi så de mest vilde ting, uhyrlige ting. Dækbilleder af ferme hænder, der håndterede dyrene, eller maskiner, der trak pelsen af dem. De kilometerlange strækninger af bure med dyr og hele den infrastruktur, som stod klar. Men på intet tidspunkt var der nogen, der talte om minkene som dyr."

Mathilde Walter Clark undrede sig over mediernes fokus. ”Jeg troede, vi skulle til at tale om det, vi så: At man stod i den situation, at man var nødt til at aflive sytten millioner individer. Hvordan var vi kommet i den situation?”

Det var der ingen medier, der var interesserede i. Da der senere blev et juridisk efterspil, talte man stadig ikke om mink:

”Alt det, vi nu kender som minksagen, og som overhovedet ikke handler om mink, men handler om hjemmel.”

Mathilde Walter Clark peger også på, at minkavlernes egen andel i hele miseren også blev forbigået i tavshed: Enhver industriel dyreproduktion indebærer risiko for sygdom og massesmitte, men det var der ingen, der talte om.

”I al dækning blev det beskrevet som noget, der var sket for minkavlerne, en tragedie. Men ordet ’tragedie’ er normalt noget, man bruger om en naturkatastrofe, eller hvis nogen får en tagsten i hovedet. En mere præcis måde at beskrive det på vil være at sige, at det var det værst tænkelige udfald af et sats. Der er nogle producenter, som med myndighedernes medvirken har hjulpet minkindustrien til at opretholde det sats. Og det foregår stadig *as we speak* rundtomkring i landet, i svineindustrien og kyllingeindustrien for eksempel.”

”Jeg sad også med et spørgsmål om de 800-plus minkavlere: Hvordan har det overhovedet været muligt for dem at føre tilsyn med de sytten millioner individer?”

”En af de ting, jeg fandt ud af, var, at der er en grundpræmis i de dyreproducerende industrier, som alle er indforståede med, både myndighederne og industrien – at selvfølgelig kan man ikke føre tilsyn med alle de dyr.”

Lukkede øjne

Med andre ord vender alle det blinde øje til, at dyreproduktion i Danmark ikke går op i dyrevelfærd. Men det er ikke kun det blinde øje, som bogens titel referer til.

”Når jeg kalder bogen *Det blinde øje*, så handler det om vores alle sammens øje, inklusive mit eget. Jeg vidste jo heller ikke, at vi havde den industri. Vi lever i et land, der producerer 200 millioner dyr om året, men vi ser aldrig dyrene. Vi støder aldrig på de dyr.”

Bliver vi forråede, når vi ikke taler om mink som dyr eller individer?

”Ja, det tror jeg.”

Mathilde Walter Clarks svar er helt klart. Men det behøver ikke at være sådan:

”Det er meget let. Vores tidligste erfaring med dyr er, at de er *nogen* og ikke *noget*. Det er en større virkelighed end de formål, industrien har lagt ned over dyret. Jeg prøver at skrive om den virkelighed, der er større, nemlig dyret i egen ret.”

Hvad er dyret i egen ret? Hvad betyder det?

”Det betyder, at dyr findes uden for de definitioner, vi har lagt ned over dem. Den måde, vi er opflasket til at tænke på dyr på, er med det samme at tænke: ’Hvad kan vi bruge det til?’ Kæledyr, landbrugsdyr, skadedyr og nogle andre dyr. Men det er bare os, der har lavet nogle ord og kategorier. I virkeligheden findes dyret i sin egen ret.”

”Jeg vil gerne have, at vi forstår, hvad vi snakker om. Det, jeg søger i bogen, det er dybest set præcision, sproglig præcision.” ※

***

Vi så de mest vilde ting, uhyrlige ting. Dækbilleder af ferme hænder, der håndterede dyrene, eller maskiner, der trak pelsen af dem. De kilometerlange strækninger af bure med dyr …

Mathilde Walter Clark, forfatter

Forfattere i oprør mod streamingtjenester

En spritny bog, frisk fra streamingtjenestens katalog, ni timer lang og ventet med længsel af læseren/lytteren, indbringer måske forfatteren en krone, to eller tre. Forfatterstanden er i oprør med boykot, stormøder og fornyet opmærksomhed på digitale rettigheder til følge.

※

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Forfatter **Iben Mondrup** blev i sommer kontaktet af en kollega, der spurgte til hendes royaltysats i forbindelse med streaming. Hun gik i gang med at kikke i alle sine gamle kontrakter gennem tiden og konstaterede, at hendes "salg" til streaming steg og steg. Dér begyndte hendes opmærksomhed og hendes samtale med forfatterkolleger om vilkårene for streaming af bøger kontra salget af papirbøger.

"Tidligere har forlagene talt meget for, at streamingtjenesterne ikke var en konkurrent i forhold til bogsalget, men derimod gratis markedsføring, som ville gavne salget af papirbøger. Sådan har det måske været, jeg er ikke sikker, men sådan er det ikke længere. Hvilket illustreres ret godt ved, at vi begyndte at høre beklagelser fra forlagene over betalingen fra streaming – blandt andet fra Gyldendals administrerende direktør, Hanne Salomonsen."

I oktober arrangerede Iben Mondrup sammen med forfatter Mathilde Walter Clark et stormøde for forfattere på tværs af forlag, genrer og geografi i Dansk Forfatterforenings lokaler, hvor op mod 100 forfattere deltog.

"Som forfatter sidder man tit alene, og det kan være svært at dele erfaringer. Vi er ret sårbare på den måde og kan føle os magtesløse over for de vilkår, vi bliver tilbudt. Fremmødet var overvældende, jeg blev både overrasket og rørt. Det var skønt at samles om en sag. Jeg havde ingen forventninger til, at vi skulle finde løsninger på det møde, men jeg ville gerne udveksle erfaringer, holdninger og få et overblik. Og nu er vi i gang med at problematisere området og debattere det. Jeg forventer, at det bliver en lang debat. Der er ingen løsninger i morgen," siger hun.

Forlagene har også interesse i at forbedre vilkårene for streaming af lyd- og e-bøger, og Iben Mondrup fortæller, at hun har mødt ret stor opbakning og ingen modstand fra sit forlag.

"Andre brancher, avis-, musik- og filmbranchen, har oplevet det samme før os og set, hvad digitalisering og streaming betyder, og vi ville være godt dumme, hvis vi ikke kunne se den massive udvikling på det område eller troede, at vi kunne forhindre det. Men vi kan snakke om vilkårene."

Siden det omtalte stormøde har forfattere i interviews og på sociale medier fortalt om den ringe betaling, og en del af dem beretter, at læserne – lytterne – ikke var klar over, hvor lidt

Kulturminister Jakob Engel-Schmidt

har i forbindelse med diskussionen om moms på bøger sagt til magasinet Bogmarkedet, at det egentlige problem ikke handler så meget om moms på bøger, men om "den ringe økonomi i streaming for lydbøger, som i høj grad overtager markedet og består af de kontraktuelle betalingsaftaler mellem streamerne og forlag. Her er danske forfattere groft underbetalt."
Forfatteren har bedt kulturminister Jakob Engel-Schmidt om et interview, men han har ikke tid for nuværende, hvor han er på vej på barsel.

forfatteren tjener ved streaming. Og mener, at læserne godt vil betale mere.

Det sidste tvivler Iben Mondrup på.

"Det er rart at få læsernes tilsagn, og det kan godt være, at nogle vælger at købe en bog af deres yndlingsforfatter i stedet for kun at lytte. Men hvis de skulle vælge, fortsætter forholdene da, som de er. Hvem har lyst til at betale mere for noget, man tidligere har kunnet få for en slik?"

Karenstid, som mange forlag allerede benytter, hvor nye bøger ikke er tilgængelige for streaming et antal måneder efter udgivelse, tror hun heller ikke betyder det store.

"Jeg hører noget andet, når jeg er ude at holde foredrag, og læserne spørger, hvornår min nye bog kommer i streaming. Når jeg svarer 'om nogle måneder', siger de 'uh, det glæder jeg mig til' eller 'så må jeg jo vente'. De lytter bare til noget andet imens, der er er jo tusindvis af titler at vælge imellem i ventetiden."

Boykot

Forfatter **Maria Helleberg** er på et tidspunkt den mest streamede forfatter på eReolen – mere end dobbelt så meget som den næstmest streamede. Det er dog ikke noget, hun synes, at hun kan se i sine opgørelser. Det er et problem, siger hun, at afregningen er så forskellig for papirbog og lydbog, ligesom det er fuldstændig umuligt at gennemskue afregningen fra streamingtjenesterne.

Derfor har Maria Helleberg undervejs i debatten om streaming og betaling besluttet sig for at sige stop for streaming af sine bøger. Hun og seks andre kendte forfattere meldte offentligt deres streamingboykot ud i slutningen af oktober.

Hendes beslutning har ikke givet anledning til negative reaktioner fra hendes forlag, Gyldendal, og hun mener da også, at forlag og forfatter har en fælles interesse i denne sag. Samtidig siger hun, at boykotten for hendes fremtidige bøger jo kan opgives, hvis eller når vilkårene ændrer sig. For det har intet at gøre med modstand mod lydbøger, understreger hun.

"Min boykot handler udelukkende om, at jeg vil have en ordentlig og gennemskuelig betaling for mit arbejde. Det er på ingen måde en nedvurdering af lydbogen og har heller ikke noget at gøre med, at jeg skulle synes, lydbogen ikke er kvalitetslæsning eller kvalitetslitteratur. Det er jo en sindssyg påstand, og jeg bruger også selv lydbøger. Paradoksalt nok var det, da jeg selv begyndte at lytte mere og mere, at jeg og-

så begyndte at interessere mig for, hvordan jeg egentlig selv blev betalt for streaming. Og jeg må indrømme, at jeg opgav at finde ud af det – det er fuldstændig umuligt," siger Maria Helleberg.

Læsere er også blevet vrede på forfatternes vegne, når de har fået at vide, hvor lidt en streamet bog indbringer til forfatteren, siger Maria Helleberg.

"Jeg vil ikke klandre læserne for noget, og jeg tror også, at de gerne betaler mere. Det her er jo et nødskrig fra forfatterne – jeg tror ikke på, at betaling for en streaming kan komme op på samme niveau som royalties på en solgt papirbog. Det er omkring 35 kroner, og derop kommer det ikke. Men det skal koste mere end et par kroner. Som det er nu, er forfatterne jo sendt i kulminen for at knokle for ingenting – og de skal op fra minen!"

Forlagene skal sætte hårdt mod hårdt

I stort set alle kontrakter har forlagene sikret sig retten til værkets digitale udgaver og har dermed ansvaret for at forhandle med streamingtjenesterne. Det kan selvfølgelig ændre sig i fremtiden, hvis forfatterne siger nej til den del af kontrakten, men lige nu ligger bolden hos forlagene. Forfatterne presser på og har bl.a. krævet et fælles møde med forlagene – de vil have forlagene til at forpligte sig på at forhandle bedre vilkår. Alle de store forlag har sagt ja til møder. Også JP/Politikens Forlag.

"Jeg værdsætter den gode dialog, der i øjeblikket er mellem forlag og forfattere omkring streaming," siger **Lene Juul**, som er forlagsdirektør på JP/Politikens Forlag og også forperson for bestyrelsen i Danske Forlag. "Og ja, der er ingen tvivl om, at priserne skal op – det er kun i forlagets interesse, at vores forfattere kan leve af deres bøger og har råd til at skrive. Ellers får vi jo også som forlag på sigt et problem med at finde og udvikle nye forfattere."

Streamingtjenester

med e- og lydbøger, såsom Storytel/Mofibo, Bookmate og Saxo Premium, udgjorde for få år siden en mindre del af bogmarkedet. Det har ændret sig radikalt, ikke mindst under coronapandemien, og efterspørgslen på lydbøger er i voldsom vækst, mens papirbogen har svære vilkår. Den største streamingtjeneste i Danmark er Mofibo. De har et hav af forskellige abonnementer og priser, men med et abonnement på 129 kroner om måneden får læserne/lytterne adgang til mindst 100.000 titler som e- eller lydbog.

Streamingtjenesternes adgang til forfatterens bøger går gennem forlagene. Forlag og forfatter skriver kontrakt, og i kontrakten sikrer forlaget sig ret til at formidle bogen på papir og digitalt. Ligesom med printbogen aftaler forfatter og forlag en royalty for de digitale rettigheder, typisk at forlaget får 70-75 procent og forfatteren 30-25 procent, men det er individuelt. Dernæst kan forlaget gå videre til streamingtjenesten og indgå en aftale om forfatterens bog. Også aftalerne mellem forlag og streamingtjeneste er forskellige og individuelle.

Streamingtjenesternes betaling er ofte uigennemskuelig, bl.a. benytter en del af dem sig af revenue sharing, puljevederlag, og det betyder, at tjenesten afsætter en fastsat sum til betaling for alt indhold på tjenesten, og den sum fordeles så efter, hvor meget trafik den enkelte titel opnår. Det er problematisk – for forlag og forfatter – fordi tjenesten på egen hånd kan definere en uklar og dybest set vilkårlig sum til fordeling blandt de aflyttede titler. Og det betyder, at man som forfatter kan have voksende læserskare, men dalende indtjening. Den ringe betaling påvirker naturligvis også forlagene. En streamet bog giver måske to-tre kroner – det kan være mindre, men også mere – til forfatteren.

Forfattere, som skriver direkte til lyd for en streamingtjeneste, står naturligvis selv for at skrive kontrakt med tjenesten.

Folkebibliotekernes e-Reol opererer ikke med puljevederlag, men betaler pr. aflytning.

Forlagene mister også penge ved, at så stor en del af bogmarkedet går til streaming, og selvom de får en større del af kagen end forfatterne, så er det stadig krummer. Lene Juul siger:

”Streamingtjenesterne skal finde nye forretningsmodeller, for de har ikke råd til, at vi trækker alle vores titler ud.” Hun fremhæver flere af forlagets storsælgende forfattere, bl.a. Jussi Adler-Olsen, og understreger, at kontrakten mellem forlag og streamingtjenester skal fornyes en gang om året – i nogle tilfælde oftere – og at der vil blive stillet nye krav. Hun ser flere veje.

”For det første må streamingtjenesterne finde nye forretningsmodeller – det kan være at sætte prisen på abonnementerne op, sælge reklamer eller noget helt tredje. Noget skal de finde på. Den anden vej er politiske tiltag – f.eks. at styrke papirbogen ved at fjerne momsen på bøger. Kulturministeren følger med i den her sag og er ikke afvisende. Og det står klart, at forlag og streamingtjenester skal forhandle sig frem til mere rimelige kontrakter.”

Lene Juul afviser, at forlagene har sovet i timen, når det handler om den digitale udvikling:

”Vi bliver selvfølgelig bedre og bedre til at forhandle, men lad mig sige det sådan: Vi har hele tiden været og er principielt imod nogle former for afregning, også revenue sharing. Principielt imod. Derudover arbejder vi også med karenstid. For nogle forfatteres bøger kan det dreje sig om helt op til et år, for andre et halvt år eller mindre. Det er til forhandling mellem den enkelte forfatter og forlaget – som forhandler betingelser, før der indgås aftaler med streamingtjenesterne. Der er også forfattere, som er mere interesserede i streaming end andre. Det skal vi ikke glemme.”

Lene Juul understreger, at der ikke er noget quickfix til ændringer på streamingmarkedet:

”Det er det lange, seje træk,” siger hun.

Hvad vil der ske?

Dansk Forfatterforenings formand, **Morten Visby**, har gennem flere år advaret forlag og forfattere mod at acceptere streamingtjenesternes afregningsmodeller – især revenue sharing. Og han lægger fortsat pres på forlagene for ikke at acceptere revenue sharing og kæmpe for bedre betaling.

Hvad tror du, udkommet vil blive ved de næste forhandlinger mellem forlag og streamingtjenester? Ser du nogen løsninger?

”Jeg ser tre scenarier. Det første er, at det lykkes for forlagene at lave bedre, mere gennemskuelige aftaler. Det vil betyde, at den normale arbejds- og ansvarsfordeling mellem forlag og forfatter kan fastholdes. Forlagene indgår grundlæggende streamingaftalerne på vegne af forfatterne, og forfatterne kan nøjes med den indsigt i royaltygrundlaget, der gælder i dag.

Et andet scenarie er, at forhandlingerne bryder sammen og forlagene trækker deres og vores titler helt fra de streamingtjenester, der ikke er med på mere rimelige betalingsaftaler. Det er selvfølgelig svært at sige, hvad der så vil ske, men det vil kunne give plads til, at mere rimelige forretningsmodeller kan trives bedre på markedet med sortiment og eksklusivitet som mere aktive konkurrenceparametre. De store tjenester vil selvfølgelig stadig have masser af egenproduceret indhold at tilbyde, men ’buffet’-modellen vil blive udfordret på kvalitet og alsidighed i udbuddet.

Et tredje scenarie er, at der intet sker – at forlagene ikke kan forhandle sig til bedre vilkår, men mere eller mindre accepterer status quo. I dette scenarie vil alt fokus fra vores side samles om indførelse af individuelle forbehold i kontrakterne, som giver forfatterne større kontrol over, hvor og på hvilke vilkår deres værker bliver licenseret til streaming.” ※

Detektivarbejde på internettet

Over 100 danske værker er blevet brugt til at træne, eller udvikle, kunstig intelligens. Det er ulovligt og en krænkelse af ophavsrettighederne, og det var foreningen RettighedsAlliancen, der opsporede datasættet og fik det taget ned. Den vigtigste lære af sagen er, at techvirksomheder pålægges at oplyse, hvor de får data fra, siger **Maria Fredenslund**, alliancens direktør.

※

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

I sommer stod det klart, at flere danske oversættere og forfatteres værker er blevet brugt til at udvikle – eller træne – kunstig intelligens. Det er en krænkelse af deres ophavsrettigheder, og brug af kreativt indhold som bøger, musik, billeder og film til at udvikle og finpudse AI-tjenester vækker opsigt og bekymring hos rettighedshavere verden over. I USA har en gruppe forfattere lagt sag an mod OpenAI og Meta, der står bag Facebook og Instagram, for at bruge deres bøger.

For danske forfattere, og rettighedshavere generelt, var det en god, men også ubehagelig, nyhed, da organisationen RettighedsAlliancen fik opsporet og identificeret et kæmpe datasæt på ca. 200.000 e-bøger, kaldet Books3, på en tysk fildelingsside. Alliancen dokumenterede, at Books3-datasættet indeholdt lidt over 100 danske værker, og fik efterfølgende datasættet fjernet fra forskellige kilder. Den gode nyhed var, at udnyttelsen blev stoppet og Books3 taget ned – den ubehagelige, at der blandt Books3's enorme mængde e-bøger bl.a. lå adskillige danske bøger skrevet eller oversat af danske forfattere og oversættere.

En sejr

Det seneste år har RettighedsAlliancen holdt sig opdaterede på krydsfeltet mellem ophavsret og træningen af kunstig intelligens. Efter sagen med Books3-datasættet blev det klart, at e-bøger hentet fra ulovlige fildelingstjenester var kommet i høj kurs blandt udviklerne af AI-træ-

RettighedsAlliancen

arbejder med ophavsret på internettet og blev grundlagt i 2014.

RettighedsAlliancen er en forening, der består af store og små virksomheder, producenter, foreninger og organisationer inden for de kreative brancher. Dansk Forfatterforening, Danske Forlag, Danske Dramatikere og Dansk Journalistforbund er blandt medlemmerne.

ningsdata, fortæller Maria Fredenslund, der er advokat med speciale i ophavsret og alliancens direktør og grundlægger.

”Fundet af Books3 gav os anledning til at kikke nærmere på det enorme datasæt. For at kunne søge ned i det måtte vi dog først udvikle nyt software, og da det lykkedes, fandt vi hele e-bøger af danske forfattere og oversættere.. Det drejede sig om ret mange, 25 til 30 danske forfattere og oversættere, som havde bøger liggende der.”

En af forfatterne var Elsebeth Egholm, og hun, de øvrige forfattere og oversættere samt deres forlag har fået besked.

Det er noget af en sejr for RettighedsAlliancen – og for danske forfattere og oversættere – at finde frem til nogle af de kilder, der bliver brugt til at træne techgiganternes kunstige intelligensmaskiner. Det er første gang, at rettighedshavere har fået fjernet et datasæt, der bruges til at træne kunstig intelligens, da det er et område præget af uigennemsigtighed, hemmelighedskræmmeri og konkurrence. Og ulovlighed. Der er enorme indtjeningsmuligheder på spil.

Techgiganterne kæmper om pengene og indflydelsen, men det er tilsyneladende ikke dét, der har drevet personen bag Books3. Det er den amerikanske aktivist, Shawn Presser, der har indsamlet data og gjort dem tilgængelige – han er klar over, at hans høst er ulovlig, men siger selv, at han gør det af ideologiske grunde.

”Han er tilsyneladende af den overbevisning, at techvirksomheder ikke skal være alene om muligheden for at udvikle og bruge kunstig intelligens. Han ønsker, at alle skal have samme mulighed, og vil derfor gøre data tilgængelige for alle. Det klinger hult, mener jeg, både fordi det jo er andres ophavsret, der bliver krænket, ved at han samler og konverterer e-bøger fra en fildelingstjeneste til datasæt, og fordi datasættet netop bruges af selvsamme ressourcestærke techvirksomheder til at udvikle deres AI-modeller,” siger Maria Fredenslund.

Books3 er i dag taget ned, og efterfølgende rakte RettighedsAlliancen ud til de store techvirksomheder såsom Meta, Facebook og Bloomberg.

***

Efter sagen med Books3-datasættet blev det klart, at e-bøger hentet fra ulovlige fildelingstjenester var kommet i høj kurs blandt udviklerne af AI-træningsdata

Maria Fredenslund, RettighedsAlliancens direktør.

”Det, vi gerne ville, var at dæmme op for distribution af data, så de ikke bruges til træning, men den eneste virksomhed, vi hørte tilbage fra, var Bloomberg. De oplyste, at de fremover ikke ville bruge Books3-datasættet til at træne nye versioner af deres GPT. De øvrige virksomheder svarede indirekte – de fjernede nemlig alle oplysninger om, hvilke kilder de bruger.”

Og dermed er det ikke muligt at spore, hvilke data de bruger. Den helt store læring af historien om Books3 er, hvor vigtigt transparens er, hvor vigtigt det er, at techvirksomheder pålægges at oplyse, hvor de får data fra, understreger RettighedsAlliancens direktør.

Det gælder viden om, hvilket indhold der er er brugt til at udvikle og træne kunstig intelligens, men det gælder også indsigt i, hvor på internettet data er høstet.

”I EU-regi er der et lovgivningsarbejde i gang på området. Der er et behov for at slå fast, at der er ophavsrettigheder på værker, og at det er ulovligt og uordentligt at bruge dem som træning i AI,” siger Maria Fredenslund. ※

Læs også Morten Visbys leder om AI og Det kolossale danske korpus.

En tekst til NATO

Forsvarsalliancen NATO fylder 75 år til næste år. Det skal blandt andet markeres med en sci-fi-udgivelse, hvor forfattere og skribenter fra alliancens 31, snart 32, medlemslande bidrager. Forfatter **Nicole Boyle Rødtnes** står for det danske bidrag.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

E-mailen fra NATO røg i spamfilteret i første omgang, fortæller forfatter Nicole Boyle Rødtnes, og hun tøvede med at åbne den. Men i emnefeltet stod der noget med "novellekonkurrence", og det lød alligevel så interessant, at hun blev nysgerrig og åbnede den. Mailen viste sig også at indeholde et tilbud, som hun ikke kunne afslå – nemlig en opfordring fra NATO, Den Nordatlantiske Traktats Organisation, om at skrive 1500 ord om, hvordan NATO mon ser ud og fungerer i år 2099. Teksten skal bl.a. indeholde bud på, hvilken mission forsvarsalliancen har til den tid, og hvilke nederlag og sejre den har gennemlevet.

"Da jeg læste mailen, tænkte jeg bare, at nej, det er jeg ikke dygtig nok til at skrive. Men så undertrykte jeg det dér første instinktive nej. For allerede dér fik jeg nogle tanker om NATO Nordic og om de værdier, vi deler i Norden, og om den splittelse, der viste sig, da Finland og Sverige skulle optages," siger Nicole Boyle Rødtnes.

NATO markerer 75-års jubilæum

Det er Dansk Forfatterforening, der har peget på Nicole Boyle Rødtnes, da NATO henvendte sig til foreningen og bad om navne på forfattere, der skriver science fiction. Samme henvendelse har forfatterorganisationer i NATOs øvrige 31 medlemslande modtaget, og baggrunden er, at alliancen runder 75 år i 2024. Jubilæet skal markeres med en udgivelse, der ser 75 år frem – frem til 2099. Organisationen skriver i sit opdrag, at sci-fi-genren er valgt, fordi den kan påvirke og give nutiden flere og nye ideer. Den skriver også, at det bliver interessant at læse, hvor mange af forfatterne der ser og tolker ens på fremtiden, når bidragene løber ind. Teksterne skal ikke udgives, men i stedet skrives sammen og illustreres og udgives som en samlet graphic novel i 2024.

Med hensyn til form er der frit valg – digt, novelle, faktion eller noget helt fjerde, og en uges tid før deadline spørger jeg Nicole Boyle Rødtnes om, hvor hun er i sin skriveproces:

"Et kaotisk sted! Jeg har indtil videre skrevet syv forskellige versioner."

Hun fortsætter dog med at forsikre om, at hun ikke er i panik. Slet ikke, for kaos og mange udgaver er altid en del af hendes skriveproces.

"Så selvom jeg normalt ikke skriver digte, har jeg faktisk også lavet en version, der er et digt. De mange versioner skriver jeg for at teste og

udfordre teksten, men alle syv har den samme overordnede idé om en splittelse, der fører til en nordisk afdeling af NATO."

Fantasy, realisme, dystopi

38-årige Nicole Boyle Rødtnes er uddannet fra Forfatterskolen for Børnelitteratur og har skrevet en lang række børne- og ungdomsbøger. Hun har skrevet fantasy, realistiske romaner og dystopier, blandt andet *Ilttyv* fra 2015, en ungdomstrilogi om en dyster fremtid, hvor hvert åndedrag koster penge og kun de rige har råd til kvalitetsilt. De fattige må nøjes med en dårligere kvalitet, som gør dem syge og svage.

"Når jeg skriver dystopier, tager jeg typisk udgangspunkt i en konflikt, et problem, vi allerede har i dag, og tænker: Hvad nu hvis vi forstørrer den voldsomt op? Det kan være mangel på vand eller mangel på ren ilt, som jeg gjorde i *Ilttyv*, og så ganger jeg op med tusind. Det kan også få os til at reflektere over, hvad der sker lige nu i vores nutid," siger forfatteren og tilføjer, at hun tænkte på sin trilogi, da coronavirus slog til i begyndelsen af 2020 og blev en verdensomspændende epidemi, hvor livsvigtige ilttanke og respiratorer blev en mangelvare. Strategien med at forstørre voldsomt op har hun også brugt i sin tekst til NATO, ligesom hun selvfølgelig har researchet på forsvarsalliancen. "Man skal jo forstå fortiden for at forstå nutiden," siger hun.

"I mange år har vi haft en fast tro på, at NATOs forsvar ville beskytte os, og at hele verden var enig om vestlige værdier, og demokrati var en god ide. Men det er hele verden måske ikke enig med os i, og samtidig bliver der stillet spørgsmål til meget, som vi har regnet som en selvfølge. Ved kvinde- og transpersoners rettigheder og abort i USA og England, ligesom krigen i Ukraine viste tegn på splittelse i NATO, da det kom til optagelse af nye medlemmer. Det er den – lille – splittelse, jeg forstørrer tusind gange. Teknik og teknologisk udvikling ligger ikke inden for min viden og kunnen, men min tekst kan måske bidrage på det værdimæssige plan."

***

Når jeg skriver dystopier, tager jeg typisk udgangspunkt i en konflikt, et problem, vi allerede har i dag, og tænker: Hvad nu hvis vi forstørrer den voldsomt op?

Nicole Boyle Rødtnes, forfatter

Nicole Boyle Rødtnes var i gang med flere andre projekter, da hun blev opfordret til at skrive en tekst. Men det var ikke et problem, for ligesom hun altid skriver mange versioner af sine historier og altid har en periode med kaos, før historien falder på plads, så skriver hun altid på fire, fem, seks manuskripter på samme tid.

"Lige nu skriver jeg også på en julehistorie, en realistisk ungdomsroman, en fantasy og en børnebog, og sådan fungerer det bedst for mig. F.eks. kan dystopier være tunge at skrive, og jeg har også virkelig let ved at kede mig. Så kan jeg godt lide at lægge det til side og skifte over til et helt andet manuskript. Og det er min erfaring, at den anden historie alligevel kører videre i baghovedet, sådan at det er nemt at vende tilbage til den senere," siger Nicole Boyle Rødtnes.

NATO 2099 udkommer som graphic novel i 2024. ※

(I skrivende stund venter NATO og Sverige på, at det tyrkiske parlament ratificerer aftalen om svensk medlemskab endeligt. Den tyrkiske regering har for nogen tid siden meddelt, at den accepterer Sverige i forsvarsalliancen).

frit rum

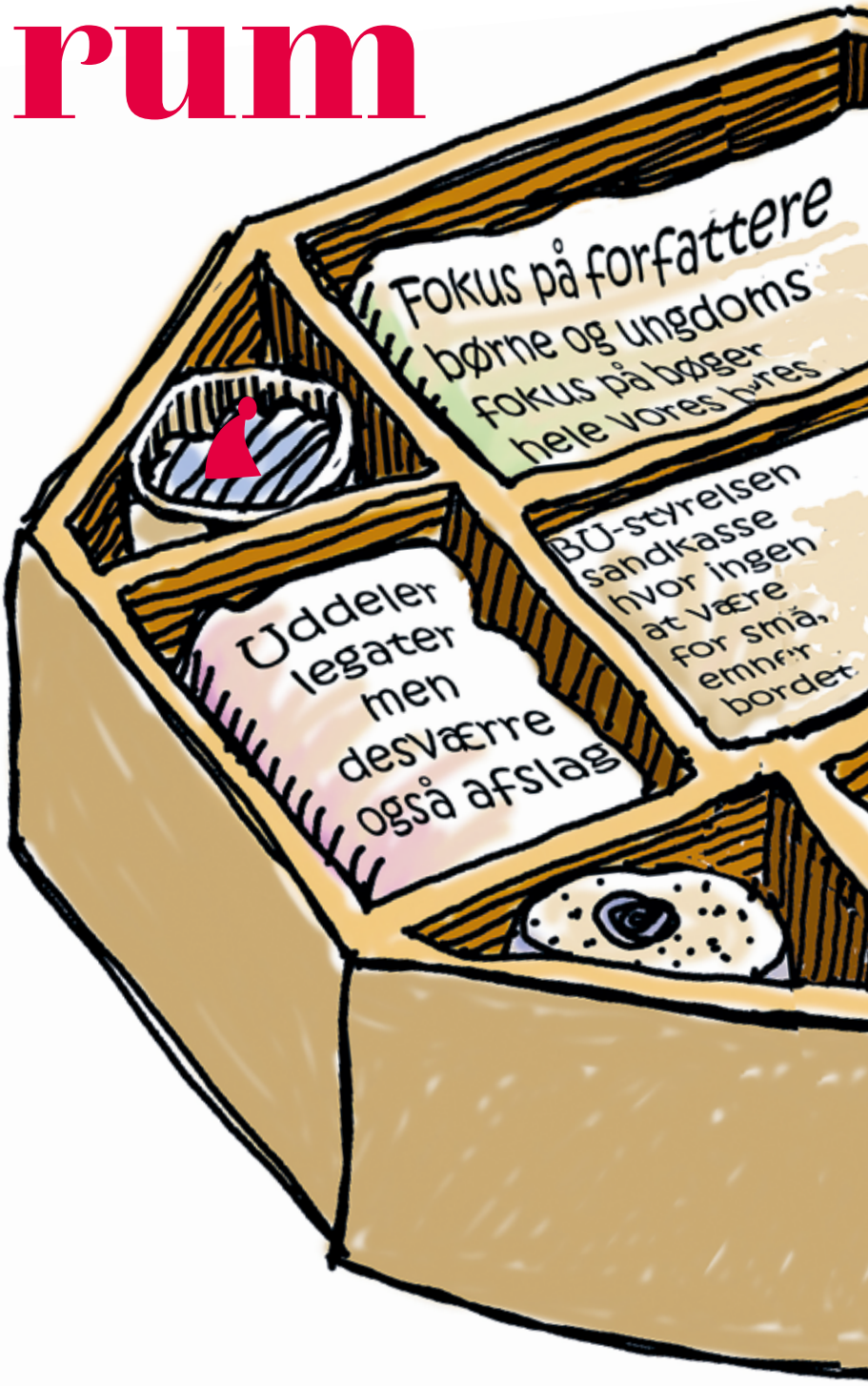

ILLUSTRATION: GUNNAR WILLE TEKST: BU'S STYRELSE

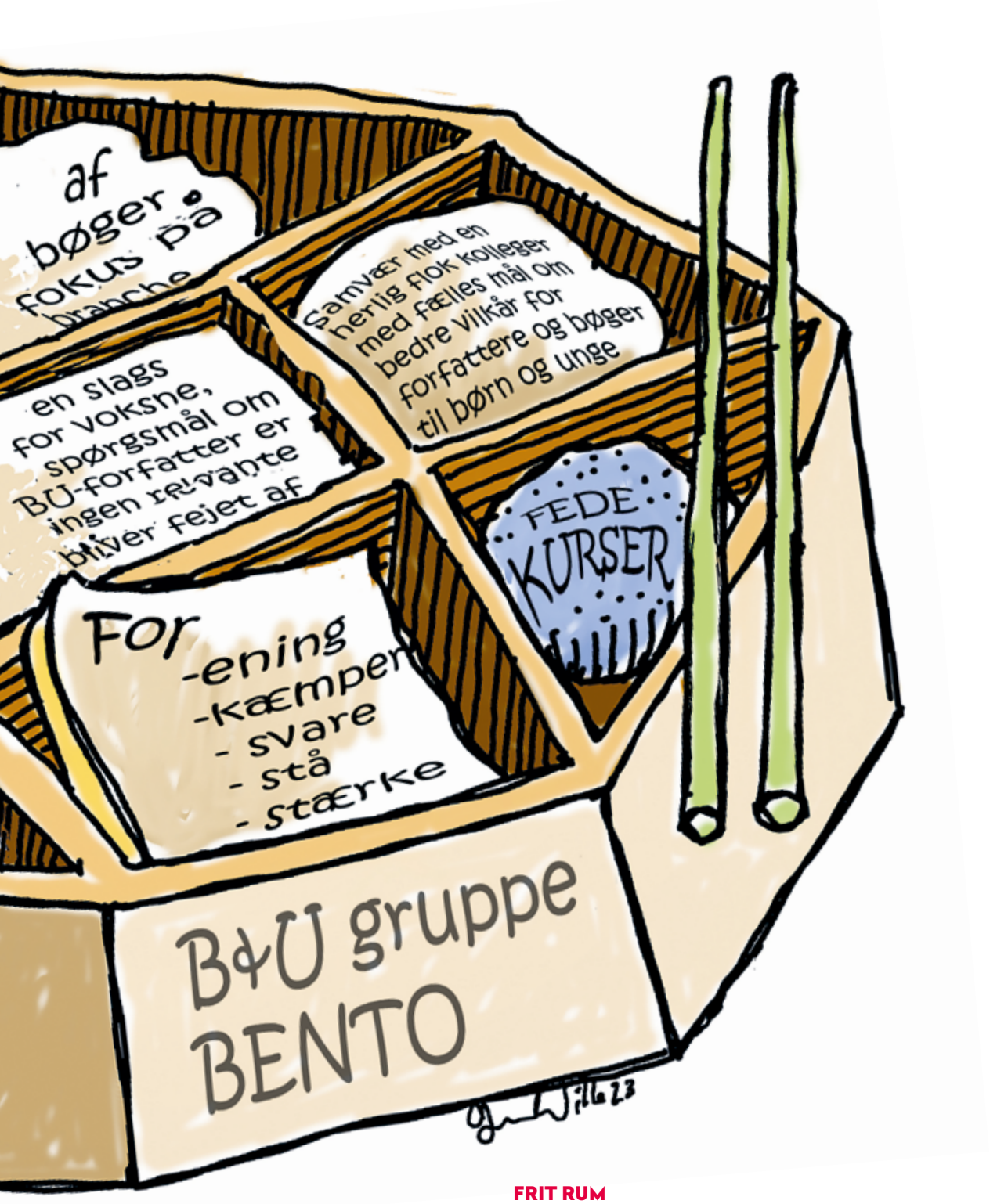

FRIT RUM

I denne udgave af Forfatteren har BU-gruppen overtaget Frit Rum for at fortælle om deres arbejde. I det kommende nummer får en af de andre faggrupper ordet.

Internationale samtaler

Forfatter **Eva Parum** har besøgt Edinburghs Internationale Bogfestival år efter år og vender altid tilbage styrket, klogere og gladere. Hun har sendt os dette essay om festivalen.

※

AF EVA PARUM

De internationale samtaler begynder allerede på Waverly Station, der ligger midt mellem det gamle og det nye Edinburgh. Forskellige sprog og accenter blander sig i lyden fra de tre rulletrapper, der bringer mig op i lyset. Jeg har overlevet en besværlig togrejse i landet, der er mere end halvvejs i Brexit-knæ, og er nået frem til verdens største kunstfestival. Eller Sin City, som skotterne kalder byen, når den i august vrimler med musik og ord: gennem jazz og blues-festivalen, standup-festivalen, filmfestivalen. Og på Edinburghs Internationale Bogfestival, som er stedet, hvor man kan høre nye historier om klima, kærlighed, venskab, politik og økonomi fra hele verden. Hvor man kan udveksle synspunkter med forfattere, eksperter og hinanden, reflektere over relationer til samfundet og til hinanden.

Ønsket om at bidrage til at forstå en verden i hastig forandring har medført, at fonden bag festivalen inviterer forfattere, der står for opbrud, inden for både den fag- og den skønlitterære verden. De faglitterære skriver analyser, debatbøger og essays og fortæller historier om, hvordan økonomi, politik og demokrati kan hænge sammen. Og de skønlitterære skiver selvbiografier, romaner, noveller og digtsamlinger om identitet. Og om, hvordan kærlighed, venskab og familierelationer indgår i denne nye verden. Jeg glæder mig til at opleve stemningen på en af verdens største internationale bogfestivaler for det skrevne ord, hvor der er fuldt spotlight på relationerne mellem forfattere og deltagere. Til at høre oplæg fra stjerneforfattere og debutanter. Og alle dem midtimellem. Til at stille spørgsmål og diskutere. Og til at grine, når den særlige tørre engelske humor løber over scenen og ned til os på klapsæderne. Og til at opnå en eftertænksomhed, der sidder i kroppen, lang tid efter at jeg har forladt festivalen. Det er derfor, jeg kommer tilbage år efter år. På grund af pandemien, nu først efter fire år. Jeg er spændt. Hvordan har festivalen overlevet pandemien, hvor verden stort set blev lukket ned fra foråret 2020 og flere år frem? Og hvordan overlever den de daglige konsekvenser af Brexit, den tårnhøje inflation og den stigende chikane mod alt, der er anderledes end fortidens historier?

Festivalen er flyttet. Fra den smukke Charlotte Square i New Town til Old Town. Men jeg trækker vejret lettet, da jeg træder ind ad por-

ten til Edinburgh College of Art og fornemmer, at venligheden stadig sidder i teltene på de store plæner. Men der er færre af dem i år. Festivalen har overlevet ved at blive hybrid.

Klima som kernetema

I år er der 400 live events og mere end 100 online events. Festivalen har defineret klima som kernetema og har inviteret Greta Thunberg til at optræde. "It's Not Too Late to Change the World" er overskriften, som har udgangspunkt i *The Climate Book*, hvor Thunberg inviterede over 100 eksperter, heriblandt forskere, kunstnere, ledere og mennesker, som lever i frontlinjen af konsekvenser af klimaforandringer, til at fortælle om en forandret verden – og hvorledes kollektive aktioner mod denne udvikling kan give håb. Fortsat udvinding af nordsøolie debatteres heftigt i Skotland og på festivalen og er også temaet for Richard Kellys nye roman, *The Black Eden*. I den sammenhæng kritiserede Thunberg Investeringsselskabet Baillie Gifford, festivalens mangeårige og største sponsor, for fortsat at investere i olieudvinding, og dermed også for green-washing. Dermed kritiserede hun også ledelsen af festivalen. Greenwashing er en tendens, der i stigende grad ses ved kulturarrangementer i Europa. Det førte til en større diskussion i det kreative miljø i byen, for spørgsmålet er, om man har råd til at takke nej til penge fra en gråsort privat verden, hvis festivalen skal overleve? International formidling af ord synes at koste mange penge, og den har i mange år været sponsoreret af et væld af fonde og velgørende personer for at dække udgifter, der ikke dækkes af offentlige tilskud eller køb af billetter, der set i en britisk sammenhæng er holdt på et meget lavt niveau. Der er fri adgang til festivalen, og en del af oplæggene, især for børn, har "pay as you can"-priser.

Krimibyen Edinburgh

Hen over ugerne har arrangørerne spredt aktuelle temaer – demokrati, Ukraine og AI (kunstig intelligens) – til diskussion samt en række masterclasses og workshops om, hvordan man som forfatter kan blive bedre til at arbejde med karakterer, plots og i det hele taget komme i kontakt med sin indre forfatter og måske gøre den mere eksplicit.

***

Jeg glæder mig til at opleve stemningen på en af verdens største internationale bogfestivaler for det skrevne ord, hvor der er fuldt spotlight på relationerne mellem forfattere og deltagere.

Eva Parum, forfatter

Hver eftermiddag inviterer festivalen under temaet Our City Our Stories deltagere til at fortælle om eller lytte til historier om Edinburgh, fordi: *"We believe everyone has a story to tell, and that stories help us make sense of our world"*. Og hvad er det så med den skotske hovedstad, som gør den til så frugtbar jord for krimifortællinger? spurgte Claire Askew og Kate Foster i deres nye romaner. Et spørgsmål, som i mange år har optaget byens største krimistjerne, Ian Rankin, der netop er vendt hjem fra en verdensturné for at relancere romanerne om Rebus og Edinburgh, der alle har fokus på opnåelse af en form for retfærdighed i et stadig mere ulige Skotland.

Jeg er her kun en uge. Og må derfor vælge. Men siden jeg åbnede sydafrikansk-britiske Deborah Levys selvbiografi, har jeg haft lyst til at høre mere om hendes refleksioner over identitet. Deborah Levy har udgivet novellesamlinger, digtsamlinger og teaterstykker. Hun romandebuterede i 1989 og har skrevet i alt syv romaner, hvoraf to har været shortlistet til den prestige-

*
**

Med hovedet fuldt af ord går jeg ud i festivalbyen, ud i Old Towns snirklede landskab, som vrimler med mennesker, der ser på eller deltager i standup- og teaterforestillinger.

Eva Parum, forfatter

fyldte Bookerpris. Især *Hot Milk* (2016) har fået mange stjerner. Den betød, at hun for alvor blev synlig og fik en stigende mængde henvendelser om interviews fra journalister, som ønskede at fortælle hendes historie. Så besluttede hun, at det var hendes historie, og at hun foretrak selv at skrive den. Det gjorde hun så i trilogien *Things I Don't Want to Know, The Cost of Living* og *Real Estate*, der fortæller om faserne i et voldsomt opbrud. Levy er i halvtredserne, hendes ægteskab er gået i stykker, hendes mor er ved at dø, og døtrene er på vej ud i verden. Hun har ikke mange penge og leder desperat efter et sted at skrive og finder til sidst et skur i haven hos en veninde, hvor hun kan skrive. For det er en nødvendighed at blive ved med at skrive, selv når verden falder sammen. Og det er den nødvendighed, hun udfolder fra festivalens store scene, mens 300 mennesker (overvejende kvinder naturligvis ...) sidder helt stille. Sluger hende med øjne og ører. Nu er hun i gang med en ny roman, med en hovedperson, der hedder Else Andersen, som lever i et patriarkalsk samfund og er optaget af musik og måske har en dobbeltgænger. Levy ler og slår ud med armene. Hun er midt i skriveprocessen og kan ikke fortælle mere. Men hun læner sig frem. Forsøger at skabe en intim stemning i det store, smukke rum.

"Husk," siger hun til os. "Husk anslagets betydning". Og så forsvinder hun ud bag forhænget og går over til booksigning-teltet for at sælge flere bøger. For det handler denne festival naturligvis også om. Markedsføring og salg.

Livet som forfatter

Identitet er også i fokus hos Leila Slimani, en elegant kvinde i midten af fyrrerne fra Marokko. Hun optræder også i den store, smukke sal. Også her er alle sæder besat. "Woman is the most important part of my identity," siger hun og sætter sig så bedre til rette i stolen.

"Ikke at jeg er fra Marokko, ikke at jeg er en berømt forfatter." Hun er her for at fortælle om sin nye roman, *Watch Us Dance*, som foregår i 1960'ernes Marokko, men også om sit liv som forfatter. Hun arbejdede som journalist, men havde hele tiden lyst til at skrive en roman. Og til sidst besluttede hun, at hun ikke ville sidde som halvtredsårig og se i øjnene, at hun aldrig fik det gjort. Så hun sagde jobbet op og skrev sin første roman. Om Marokko, om couscous, om at flytte til et nyt land. Slimani lægger hovedet lidt på skrå:

"Den var virkelig dårlig, og ingen ville udgive den. Nu er kulturen sådan i Frankrig, at enten er man født gudsbenådet forfatter. Eller også kan man ikke skrive. Men jeg kom med et andet perspektiv. Jeg ville skrive den roman. Og så meldte jeg mig til skrivekurser i creative writing. Og var så heldig, at en redaktør fik øje på mig i 2014."

Hun fik sit internationale gennembrud med *Lullaby* (2016), en samtidsthriller, der foregår i en familie i den øvre middelklasse i Paris, og hvor magtstrukturerne i det patriarkalske, kapitalistiske Frankrig er mesterligt beskrevet. Derfra er det kun gået én vej for hende: op. Og i år er hun forkvinde for The International Booker Prize, der for første gang gik til en bulgarsk forfatter, Georgi Gospodinov og hans oversætter, Angda Rodel.

Med hovedet fuldt af ord går jeg ud i festival-

byen, ud i Old Towns snirklede landskab, som vrimler med mennesker, der ser på eller deltager i standup- og teaterforestillinger. Og unge mænd i pæne bare knæ og fuld skotsk uniform, der spiller musik på The Royal Mile. Jeg kan bedst lide at høre sækkepiber på afstand og går videre. Øllet flyder på pubberne, hvor kvinder drikker hvidvin og klapvognsbrugere juice. Jeg går ned ad The News Steps, en smuk, gammel trappe, som gennem et skovagtigt område midt i byen og med klart udsyn til Edinburgh Castle fører mig ned, ned og ned til Market Street og over til New Town, et overklasseområde af byen, der er anlagt efter en lineal. Her går man ikke vild, og jeg beslutter mig for en sen frokost på Valvona & Crolla, også en bogfestivalsponsor og en italiensk institution i byen, i skikkelse af en stor delikatessebutik med restaurant i baglokalet, der summer af latter og anbefalinger. Af retter, af standupshows og begejstring over Deborah Levy. Jeg reflekterer også over fortællingerne fra Levy og fra Slimane. De er begge født i kolonier, og det er alligevel lykkedes dem at slå igennem i Europa. I de andres land.

Jeg er tilbage på festivalen, da Bernardine Evaristo, en britisk, farvet akademiker, der i 2019, som tresårig, vandt en delt Bookerpris for *Girl, Woman, Other* sammen med Margaret Atwoods *The Testaments*, hvilket gjorde Evaristo til den første farvede kvinde, der har vundet en Bookerpris. *Girl, Woman, Other* er en samling overlappende historier, der maler et muntert billede af et kompliceret britisk liv som farvet. Evaristo fortæller ret åbent om, hvordan hendes privatliv i lange perioder har præget hendes arbejde som forfatter. Hun var fattig, flyttede konstant, havde i lange perioder ikke et hjem.

”Men jeg lærte mig stædighed, for jeg ville ikke være et offer. Og så mødte jeg Simon, min redaktør, som jeg nu har kendt i 25 år.”

Evaristo videreuddannede sig, skiftede spor ind i den akademiske verden og tog en ph.d. i creative writing i 2013.

”Men da jeg vandt Bookerprisen, ændrede mit liv sig fuldkommen. Der opstod pludselig stor interesse, og jeg blev kimet ned af journalister, der ville skrive om mit liv. Så besluttede jeg, at det ville jeg selv gøre,” siger hun trodsigt og kigger ud på os i den fyldte sal.

Også til hende er der mange kommentarer og spørgsmål. Og de fortsætter i den lange, slangeformede kø, der derefter opstår i signing-teltet.

På bogfestivalens sidste dag går jeg ned til stationen ad den næstmest fotograferede gade i Edinburgh. Jeg skal med toget op i højlandet, hvor jeg har planlagt at skrive. En stor mand i en uniformsjakke, der har set bedre dage, rækker mig en brochure over aftenens standupcomedyshows.

”It’s good,” siger han med let rusten stemme.

Jeg tager brochuren og stopper den ned til bøgerne i min taske.

”See you next year,” smiler jeg og fortsætter ned ad Cockburn Street. ※

Forfatter, ph.d. EVA PARUM skriver både fag- og skønlitteratur.
Hun sidder i styrelsen for de skønlitterære forfattere.

Andre øjne på manus

Fødselshjælp, manuskriptgennemgang og oversætterstøtte er tilbud til medlemmer af Dansk Forfatterforening. Vi har talt med en skønlitterær forfatter, en illustrator og en oversætter, der har søgt og taget imod tilbuddet om at få sparring og friske øjne på et manus.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Benjamin Koppels skønlitterære debut, *Annas sang*, blev mere end pænt modtaget af anmeldere og læsere, sidstnævnte har givet ham årets MARTHA-pris. Rammen om fortællingen er hans grandtante – Benjamins farfars lillesøster – Annas liv i København og senere i Paris. Samtidig er de lidt mere end 500 bogsider en skildring af jødisk familieliv og den jødiske historie i Danmark fra slut 1920'erne til i dag.

Komponist, musiker og forfatter Benjamin Koppel hørte første gang om sin grandtante, da han var 12 år, og mødte hende første gang, da han var i midten af fyrrerne og skulle spille en stor koncert i Det Danske Hus i Paris. Han ringede til hende, fortalte om koncerten, og hun kom. Det var i 2007, og allerede dér tænkte han, at hendes liv var en roman værd.

I 2018 begyndte han at skrive på *Annas sang*.

"Jeg havde nogle overvejelser omkring anslaget – der var flere forskellige veje, jeg kunne gå. Så jeg ville egentlig gerne tale med en, der havde gjort sig sine egne erfaringer med det, og så fik jeg en time med fødselshjælp, en mentor, i Forfatterforeningen. Det var hos Irene Petersen, som jo så blev min første læser. Jeg tog hjem til hende, vi drak en kop te og talte om anslag i en times tid. Jeg havde overvejelser om, hvorvidt jeg skulle bruge Annas rigtige navn, og Irene Petersen fortalte, at hun havde skrevet en historisk bog, en exofiktion, hvor hun brugte flere personers rigtige navne. Det havde hun fortrudt, fordi det føltes som en spændetrøje og fratog hende nogle muligheder. Det bestyrkede mig faktisk i nogle af de tanker, jeg selv havde, og jeg valgte ikke at bruge Annas navn i min roman," fortæller Benjamin Koppel.

Samtalen eller sparringen mellem de to fandt sted i slutningen af 2018, og Benjamin Koppel skrev ind imellem sine mange turnerer og koncerter verden over, men da coronapandemien lukkede verden, fik han for alvor tid til at skrive. *Annas sang* udkom i 2022.

"Jeg havde ikke nogen aftale med forlaget på forhånd. Jeg skrev hele manuskriptet og sendte det ind, så jeg havde ingen redaktør undervejs i processen. Udefra ser det måske ud, som om min romandebut kom ud af det blå, men det gør det ikke for mig. Fra jeg var 10, til jeg blev 18, troede jeg, at jeg skulle være forfatter, og jeg skrev hver dag, noveller og romaner, så jeg har øvet mig utrolig meget og altid troet på og også reg-

*
* *

Jeg havde nogle overvejelser omkring anslaget – der var flere forskellige veje, jeg kunne gå. Så jeg ville egentlig gerne tale med en, der havde gjort sig sine egne erfaringer med det, og så fik jeg en time med fødselshjælp, en mentor, i Forfatterforeningen.

Benjamin Koppel

net med, at jeg en dag ville skrive en bog," siger Benjamin Koppel.

Og der kommer tre romaner mere, som der allerede er skrevet kontrakt på med JP/Politikens Forlag. Den ene foregår i et lillebitte hjørne af samme univers og tid som *Annas sang*, mens de to øvrige historier udspiller sig i helt andre tider og steder.

Og hvorfor valgte forfatteren så at bruge navnet Hannah til sin hovedperson og drivkraft i bogen, mens grandtantens rigtige navn, Anna, er en del af titlen? Svaret finder man ved at læse bogen.

Manuskriptgennemgang

"Jeg vil gerne tage ejerskab over mit arbejde og skabe mit eget, ligesom en del andre illustratorer jo gør," siger Toril Bækmark.

Og det har hun gjort ved at fortælle sin helt egen historie i ord og billeder om Lilith, Adams første kone. Ifølge overleveringer skabte Gud Adam og Lilith lige, men da Adam ville bestemme over hende, gik hun. Og så skabte Gud en ny, lidt mere medgørlig kvinde, Eva, ud fra Adams ribben.

"Min historie om Lilith er en billedfortælling, som jeg sendte til forlaget Jensen & Dalgaard, hvor jeg tidligere er udkommet. De gav mig et afslag og begrundede det også," fortæller Toril Bækmark, som derefter arbejdede videre med manuskriptet, søgte og fik manuskriptstøtte.

"Jeg havde selv foreslået et par vejledere og fik tildelt Signe Parkins, men hun måtte melde fra, og så sprang Morten Dürr, som jeg også havde foreslået, til. Det foregik sådan, at jeg sendte ham mit materiale og skrev lidt om, hvor jeg gerne ville hen med det. Vi mødtes, og de kommentarer og forslag, han kom med, fik mig til især at arbejde videre med karaktererne, så de blev mere klare og skarpe. Hele plottet fik også en anden drejning, og jeg kikkede på forfatterstemmen. Morten pegede også på, at jeg ikke behøvede at fortælle og forklare alt."

Efter at Toril Bækmark havde arbejdet videre med tekst og tegning, mødtes de igen. Og inden hun sendte ind til et nyt forlag, talte de sammen i telefonen om forskellige forlag, og hvordan hun kunne præsentere materialet. Alt i alt er det et ret forandret manuskript, der ligger og venter på et forlag i skrivende stund.

"Manuskriptet var på tre-fire sider, hvor jeg arbejdede med fortællerstemmen, men efter råd fra Morten Dürr valgte jeg dog, at billedfortællingen skulle være næsten uden ord. Jeg har derfor arbejdet med at fortælle gennem storyboards, skitser og notater, det blev til en del storyboards, hvor fortællingen blev fremkaldt. Det har været en pingpong mellem at skrive og tegne for at få fortællingen frem," siger Toril Bækmark.

Oversætterstøtte

I anledning af 400-året for William Shakespeares død bad et britisk forlag en række forfattere om at skrive nye versioner af den gamle forfatters værker. Den britiske forfatter Howard Jacobson valgte at tage udgangspunkt i *The Merchant of Venice*, på dansk *Købmanden i Venedig*. Og Lilian Kingo, litterær oversætter, fik opgaven med at oversætte bogen til dansk. Det blev til *Mit navn er Shylock*.

"Det var en svær tekst, en udfordrende tekst, og jeg havde altid tænkt, at det kunne være spændende at udveksle og sparre med en anden oversætter om en helt konkret opgave. Som oversætter sidder man meget alene, og jeg blev tidligt castet som hende, der sidder og oversætter svenske krimier. Så opgaven med Shakespeare var en anderledes og også krævende opgave, og jeg så muligheden for at søge om sparring," fortæller Lilian Kingo.

Hun bad om at få sparring med litterær oversætter Søren Barsøe.

"Han er en meget dygtig og erfaren oversætter, og det var spændende at få hans tanker og refleksioner. Jeg sagde måske: 'Hvad mener forfatteren nu her?!', og Søren kunne komme med et bud. Det var interessant at høre hans tanker, så jeg vil sige, at det var vildt spændende," siger Lilian Kingo.

Det var første gang, hun sparrede med en anden oversætter i en professionel sammenhæng, selvom hun mange gange har opsøgt fagfolk, f.eks. politifolk eller jurister, når hun arbejder med en konkret oversættelse.

Det var en svær tekst, en udfordrende tekst, og jeg havde altid tænkt, at det kunne være spændende at udveksle og sparre med en anden oversætter om en helt konkret opgave.

Lilian Kingo

Den type konsulentbistand kan oversætterstøtten, eller mentorordningen, som nogle kalder det, også bruges til. Ud over sparring med en anden oversætter kan man søge om konsulentbistand hos en fagperson eller specialist.

Der er ikke mange ansøgere til oversætterstøtten, muligvis fordi den ikke har eksisteret i så mange år som manuskriptstøtten, og der derfor mangler viden om, at den findes.

Men det gør den altså, og nu ved I det, oversættere. ※

Alle tre ordninger er tilbud til ordinære medlemmer, og ansøgeren kan selv foreslå en mentor

For oversætteren kræves som oftest, at én betingelse skal være opfyldt, før man kan få støtte: Der skal foreligge en kontrakt med et forlag om oversættelsen.
For manuskriptgennemgang kræves almindeligvis, at manus har været på mindst ét forlag og fået begrundet afslag. Alternativt medsendes minimum tre afslag fra tre forskellige forlag.
Mentoren honoreres med 400 kr. i timen, og både modtager og mentor skriver en kort evaluering, når projektet er afsluttet.
Der er ansøgningsfrist fire gange om året: d. 1. marts, 1. maj, 1. august og 1. november.
Læs mere i Kursuskataloget på de følgende sider – eller på DFF's hjemmeside.

Kursuskatalog forår 2024

kurser & videreuddannelse for forfattere, oversættere & illustratorer

Der vil blive annonceret flere kurser løbende, så hold øje med hjemmesiden, hvor du finder eksakte tidspunkter og desuden kan læse om, hvordan du søger om plads på kurserne:

https://danskforfatterforening.dk/kommende-kurser/

DANSK FORFATTERFORENING

Strandgade 6, stuen, 1401 København K www.danskforfatterforening.dk

BYG DIT EGET LYDKUNSTVÆRK
(fire kursusgange)

Lyt til verden med nye ører ved at arbejde kunstnerisk med ord og lydflader. Ord, skrift og poesi blandet med digitale effekter. Workshop i fire dele med fokus på kreative processer, lyddesign, skriveteknik og komposition.

Undervisere:
Per Bloch og Anna Lidell
Tid: d. 11. januar, 17. januar, 31. januar og 2. februar 2024
Sted: Strandgade 6
For: S, L, BU

SELVUDGIVELSE

Hvad bør man som forfatter være opmærksom på, og hvilke overvejelser kan man med fordel gøre sig, hvis man overvejer at udgive sine værker selv? Sissel Bergfjord fortæller om baggrunden for at begynde at udgive selv og deler både erfaringer og betragtninger og giver gode råd om udgivelsesprocessen, hvad der er vigtigst og hvad man eventuelt skal undgå. Mikael Strøm Eriksen giver indblik i budget, redigering, tryk, distribution, e-bog, lydbog og markedsføring over for både boghandlere, presse og sociale medier.

Undervisere: Sissel Bergfjord og Mikael Strøm Eriksen
Tid: d. 2. februar 2024
Sted: Strandgade 6
For: Alle

POLITISK LITTERATUR OG PERFORMANCE

Hvad kan det indebære at skrive poesi og litteratur som led i en politisk handling eller til brug i en aktivistisk praksis? Skriv på en aktivistisk nerve, og undersøg, hvordan den litterære skrift kan være et politisk virkemiddel, både indadvendt og udadvendt. Diskussion og workshopbaserede øvelser.

Undervisere: Shëkufe Heiberg og Kristina Stoltz
Tid: d. 25. februar 2024
Sted: Strandgade 6
For: S, L, BU

INDLÆSNINGSTEKNIK

Stadigt flere forfattere indlæser deres egne værker som lydbøger og eksperimenterer med lydmedier og radio på forskellig vis. Hvordan bliver man en bedre lydbogsindlæser eller indtaler af speak til radioprogrammer og podcasts? Teknik, instruktion og stemmetræning.

Underviser: Lotte Andersen
Tid: d. 27. februar 2024
Sted: Strandgade 6
For: Alle

KLITGÅRDEN, KUNSTIG INTELLIGENS

Hvordan kan kunstig intelligens (AI) anvendes som værktøj for forfattere? Der er mange grunde til at tænke på kunstig intelligens som forfatternes modspiller og konkurrent, men på dette kursus skal vi i stedet arbejde med kunstig intelligens som kreativ medspiller. Hvor AI-sprogmodeller som ChatGPT i dag ofte producerer forudsigelige og midtsøgende tekster, vil vi prøve at lede teknologien ind på stier, der åbner for nye, skæve, personlige, poetiske og narrative muligheder. Vi skal bruge AI til at skrive tekster, der ellers ikke ville være blevet skrevet.

Undervisere: Amalie Smith og Andreas Refsgaard
Tid: d. 8.-10. marts 2024
Sted: Klitgården, Skagen
For: Alle

DET PERSONLIGE BILLEDSPROG

Et kursus, der faciliterer, at illustratorer afprøver, implementerer og udvikler nye teknikker i arbejdet med at forbedre og stille skarpt på deres eget helt personlige billedsprog.

Underviser:
Anne Mette Lichtenberg
Tid: d. 21. marts 2024
Sted: Strandgade 6
For: Illu.

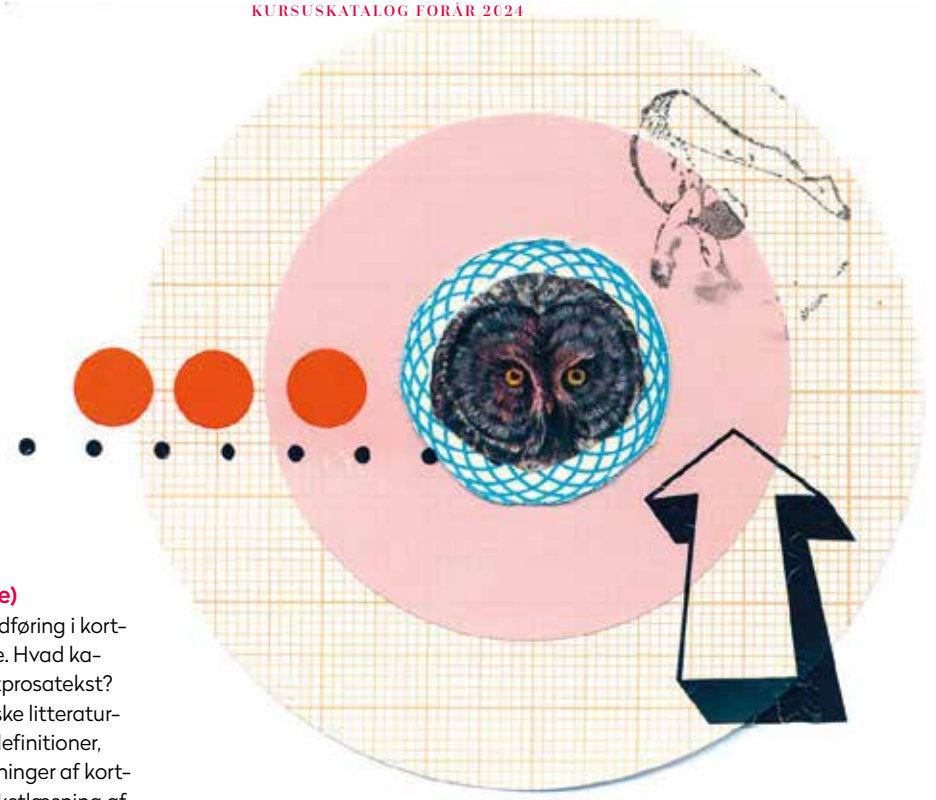

KORTPROSA
(tre kursusgange)

Inspiration til og indføring i kortprosaen som genre. Hvad karakteriserer en kortprosatekst? Kortprosaens danske litteraturhistorie – bredde, definitioner, indkredsning. Læsninger af kortprosatekster og tekstlæsning af kursusdeltagernes egne kortprosatekster.

Underviser: Peter Adolphsen
Sted: Strandgade 6
Tid: d. 4. april, 18. april og 2. maj 2024
For: BU, S, L

DIA- OG SOCIOLEKTER

Der er dilemmaer forbundet med at oversætte sociolekter og dialekter. Skal man oversætte en udenlandsk dialekt med en mere eller mindre tilsvarende på dansk? Skal cockney-engelsk og berlinerisch oversættes med vesterbrosk, og hvad stiller man op med en svensk og fransk multietnolekt?

Underviser: Niels Brunse
Sted: Strandgade 6
Tid: 9. april 2024
For: DOF

AT SKRIVE TIL LYD

Det handler om verdens ældste fortælleform, den mundtlige overlevering, og dens bedste greb. Det handler også om den digitale lydfortællings kæmpe boom, hvad det fortæller os om tidens længsel, og hvordan vi lydfortæller ind i den, det handler om at gøre den litterære tekst lydvenlig. Vi taler om gode ord, svære ord, og hvordan man finder de ord, der passer til en (teksts) stemme. Hvilke særlige værktøjer og forspring forfattere har ift. andre lydfortællere, og hvordan man gør brug af dem. Hvor vi gerne vil hen med vores lydfortællinger, hvordan de kan afsættes, og hvordan vi skaber et fremtidigt lydfortællingsmarked med gode muligheder for litteraturen?

Underviser: Lea Linstow
Sted: Godsbanen, Aarhus
Tid: d. 21. april 2024
For: Alle

SKRIVEPROCES
(kurset foregår på engelsk, to kursusgange)

Et kursus, der sætter fokus på den gode skriveproces. Hvordan arbejder man som forfatter mest effektivt og tilfredsstillende, hvordan opbygger man gode vaner, og hvordan undgår man overspringshandlinger og bevarer koncentrationen over lange arbejdsperioder?

Underviser: Phillip Fortuna
Sted: Online
Tid: d. 7. maj og 21. maj
For: Alle

DER KAN KOMME FLERE KURSER I LØBET AF FORÅRET – HOLD ØJE MED HJEMMESIDEN, HVOR DE BLIVER ANNONCERET: DANSKFORFATTERFORENING.DK

ALT DET PRAKTISKE

※ **Kurser er gratis for medlemmer af DFF. Hvis du er forhindret, så meld afbud, så kan en anden få pladsen. Associerede medlemmer betaler halvdelen af kursets pris. Ikke-medlemmer betaler fuld pris. Ved afbud senere end 31 dage før refunderes kursusgebyret ikke. Ved aflysning af kurset refunderes kursusgebyret.**

※ **Når man søger et kursus, skal man skrive en begrundet ansøgning – det skal forstås som en kortere beskrivelse af dit professionelle virke, hvad du arbejder på lige nu, hvorfor netop dette kursus har din interesse, og hvad du regner med at få ud af kurset.**

※ **Mange kurser henvender sig til en specifik faggruppe, og den gruppe har fortrinsret. Men du er velkommen til at søge et kursus, selvom du ikke tilhører den pågældende faggruppe.**

※ **Der tages forbehold for ændringer i programmet. Hold dig orienteret om eventuelle ændringer på: danskforfatterforening.dk**

※ **Tilmeldingsfrister og detaljer om tilmelding: danskforfatterforening.dk**

※ **Du skal tilmelde dig kurser, ca. en måned før kurset afholdes. Se de præcise frister og datoer på danskforfatterforening.dk**

MANUSKRIPT- OG OVERSÆTTELSESSTØTTE

Kursusudvalget i Dansk Forfatterforening tilbyder tre forskellige manuskriptstøtteordninger, hvor du kan få en garvet forfatter eller oversætter til at læse dit manuskript igennem.
NB! Støtten gives udelukkende til ordinære medlemmer af foreningen

FØDSELSHJÆLP

※ Har du ideer og skitser til et værk/projekt, som du ikke kan få hul på, kan du søge om råd hos en erfaren forfatter/illustrator.
Almindeligvis bevilger Dansk Forfatterforening fire timers vejledning.

MANUSKRIPTGENNEMGANG

※ Foreningens medlemmer kan søge om manuskriptlæsning i et antal timer hos en forfatter, de har mulighed for selv at foreslå.
※ Har du fået afslag og kan ikke komme videre? Så kan du få professionel hjælp fra en erfaren kollega, som kan gennemgå dit manuskript og hjælpe dig med at finde ud af, hvor problemerne ligger.
※ Almindeligvis skal én betingelse være opfyldt, før man får denne støtte: Manuskriptet har været på mindst ét forlag og har modtaget en begrundet afvisning. Alternativt medsendes minimum tre afslag fra tre forskellige forlag.

OVERSÆTTELSESSTØTTE

※ Som oversætter i Dansk Forfatterforening kan du søge om sparring eller konsulentbistand til en oversættelse i et antal timer hos en erfaren oversætter eller en anden fagperson, du har mulighed for selv at foreslå. Du kan få hjælp til en stilistisk vanskelig oversættelse fra en erfaren oversætterkollega eller konsulenthjælp til en særlig fagterminologi fra en person med ekspertise inden for et felt – f.eks. våben, historie, religion mv.
※ Almindeligvis skal én betingelse være opfyldt, før man kan få støtte: Der skal foreligge en kontrakt med et forlag om oversættelsen.

※ For alle tre ordninger gælder det, at forfatteren/illustratoren/oversætteren, som påtager sig opgaven, honoreres med 400 kr. i timen. Når timerne er afviklet, skal begge parter indsende en kort beskrivelse og vurdering af, hvordan samarbejdet forløb.

ANSØGNINGSFRISTER:

Kursusudvalget har fire ansøgningsfrister:
※ 1. marts, ※ 1. maj, ※ 1. august ※ 1. november
Ansøgningen skal indeholde følgende: kontaktoplysninger, tidl. udgivelser med angivelse af genre, kort resumé, beskrivelse af omfang og info om kontakt med forlaget, evt. konsulentudtalelser, afslag, kopi af kontrakt med forlag om oversættelsen, en indkredsning af, hvori problemerne opstår, en beskrivelse af, hvad en evt. konsulenthjælp skal bestå i, evt. et forslag til en kollega/konsulent som vejleder. Du skal ikke indsende hele dit manuskript.
Ansøgning om manuskriptstøtte sendes til:
Dansk Forfatterforening, Kursusudvalget
Strandgade 6, st., 1401 København K
eller på mail:
kursus@danskforfatterforening.dk

Dette kursusprogram for foråret 2024 er udgivet af Dansk Forfatterforening
Kursussekretær: Kristina Nya Glaffey Sekretariatschef: Sara Strand Redaktør: Lene Møller Jørgensen
Grafisk design: salomet grafik/Mette Salomonsen Illustrationer: Lise Rønnebæk
Henvendelse om kurser: kursus@danskforfatterforening.dk Anden henvendelse: df@danskforfatterforening.dk

Om restoplag

Hvad skal forfatteren og illustratoren være opmærksom på i forbindelse med et restoplag?

AF DANSK FORFATTERFORENINGS JURIST, ANNE KOLDBÆK

Når forlaget vurderer, at salget af bogen er gået i stå, vil forlaget enten forsøge at sælge bøgerne til en nedsat pris eller "realisere" dem. Med realisering menes salg af restoplaget til en meget lav pris, måske under kostprisen (prisen for fremstilling pr. bog), eller makulering. Mange forlag skelner mellem at sælge til en nedsat pris og realisering, også ift. forfatterens ret til royalties. Nogle forlag har vilkår om en lavere royaltysats for nedsatte og/eller salgs-realiserede bøger. Nogle forlag har endda vilkår om, at forfatteren slet ikke skal have royalties for salg af væsentligt nedsatte og/eller salgsrealiserede bøger. Dansk Forfatterforening finder det IKKE rimeligt, at forfatteren ikke skal have royalties af salg af bøger, som forlaget har fået en indtægt på. Det er forlaget, der fastsætter prisen og må tage tabet. Og royaltysatser er jo allerede relative.

Forfatteren skal selvfølgelig ikke have royalties af makulerede bøger.

Kan forfatteren kræve at købe restoplaget?
Kun hvis det er aftalt. Ellers kan forfatteren give forlaget et tilbud, som forlaget kan acceptere eller afslå. Sædvane er at tage udgangspunkt i kostpris eller i den seneste pris minus boghandlerrabat og forfatterens royalty. Det kan også fremgå af kontrakten.

Forlaget skal tage 25 procent moms oven i den aftalte pris. Det er sædvanligt, at forfatteren som køber betaler for transport af bøgerne. Når bøgerne er købt, ejer forfatteren dem og kan frit fastsætte en pris, sælge dem eller forære dem bort.

Har forfatteren køberet i kontrakten, og makulerer forlaget restoplaget UDEN at tilbyde det til forfatteren først, så misligholder forlaget kontrakten. Forfatteren kan da enten kræve, at forlaget genfremstiller det samme antal og sælger dem til forfatteren, eller en erstatning for den nettofortjeneste, som forfatteren går glip af.

Må forlaget give restoplaget bort til andre, som alternativ til makulering?
Nej, kun hvis det er aftalt. Bortgivelse har altid en økonomisk værdi for forlaget, uanset om bøgerne foræres til velgørende formål, potentielle kunder eller andre. Det er misligholdelse af kontrakten, og det vil berettige forfatteren til royalty af de bortgivne bøger af forlagets seneste vejledende pris fratrukket boghandlerrabatten. ※

KALENDER

Hvor intet andet er nævnt, afholdes arrangementerne i Dansk Forfatterforenings lokaler i Strandgade 6, København K.
Se også hjemmesiden www.danskforfatterforening.dk for flere arrangementer.

MEDLEMSFEST

Lørdag d. 27. januar 2024 kl. 18
Ordinære medlemmer inviteres til fest med middag og fri bar.
Det koster 125 kr., betales i døren, gerne pr. MobilePay.
Tilmelding til df@danskforfatterforening.dk senest d. 22. januar 2024

GENERAL-FORSAMLING

Lørdag d. 27. april 2024 kl. 15
i Strandgade 6, Kbh. K.

BU

Årsmøde
Lørdag d. 2. marts kl. 15
Nærmere info følger

Nytårskur
Fredag d. 5. januar
Tilmelding:
lise.bidstrup@gmail.com

DOF

Den Internationale Modersmålsdag fejres i samarbejde med Dansk PEN
Onsdag d. 21. februar kl. 16.30
Præsidenten for de europæiske sprognævn, Sabine Kirchmeier, fortæller om EFNIL, European Federation of National Institutions for Language.
Alle er velkomne. Tilmelding: wind.nielsen@webspeed.dk

Årsmøde
Lørdag d. 20. april kl. 15-18

FAGLITTERÆRE

Nytårskure
Onsdag d. 3. januar i Aarhus
Torsdag d. 4. januar i København

Årsmøde
Fredag d. 5.april 2024 kl. 16-18
med efterfølgende spisning.
Dagsorden i henhold til vedtægter.
Medlemmer uden for hovedstadsområdet kan søge tilskud til dækning af rejseomkostninger.

LYRIKERNE

Debutantaften
Lørdag d. 20. januar

SENIORGRUPPEN

Arrangementer er kl. 15-17 og åbne for alle medlemmer af DFF, dog ikke årsmødet.

Jødernes flugtrute via Møn
Mandag d. 8. januar
v/ Johannes Lundstrøm

Orienten som horisont
Tirsdag d. 6. februar
v/ Marie-Louise Svane

Smørrebrødets historie
Onsdag d. 6. marts
v/Hanne Garborg
Tilmelding:
bpe1954@gmail.com

Årsmøde.
Torsdag d. 11. april

AARHUSGRUPPEN

Årsmøde i Aarhusgruppen
17. januar kl. 16-18
Godsbanen i Vogn 1.
Tilmelding til
dorthe@klyvo.dk

Besøg af Seniorgruppens styrelse
2. februar kl. 16-18
Formand Benny Pedersen fortæller om gruppen, dens arbejde og om arbejdet med bogen *Et vigtigt brev.*
Åbent for alle i Aarhusgruppen.
Tilmelding: dorthe@klyvo.dk

NORDJYLLANDS-GRUPPEN

Nytårskur
Fredag d. 12. januar 17.30-?
Buens Bogcafé, Aalborg
Alle medlemmer af Dansk Forfatterforening er velkomne. Flere detaljer følger på gruppens side.

Blækhuset – kreativt netværk i Hjørring
Opstart primo 2024
Forfattere, illustratorer og oversættere i Nordjylland mødes en gang om måneden til netværk, sparring, oplæg eller arbejdsro.
Følg med på Nordjyllandsgruppens side, eller kontakt Rikke Ella Andrup direkte for mere information:rikke@nelumbo.dk.

GENERALFORSAMLING 2024 – INDKALDELSE OG FRISTER

D. 10. januar 2024 er sidste frist for at indsende forslag til vedtægtsændringer, og d. 10. februar 2024 er der frist for at indsende øvrige forslag til behandling på Dansk Forfatterforenings generalforsamling d. 27. april 2024 kl. 15 i Strandgade 6, Kbh K. Forslag kan sendes til sekretariatschef Sara Strand på ss@danskforfatterforening.dk

HAR DU MIDLER TIL GODE: HAR DU OPTRÅDT I RADIO ELLER TV TILBAGE I 2020?

Hvis du har optrådt i radio eller tv i 2020, så har du muligvis midler til gode. Forfatternes Forvaltningsselskab (FFS) har fanget en stor del af forfatternes optrædener på radio og tv, men ikke alle kanaler bliver overvåget. Hvis du har optrådt i radio eller tv i 2020, så er sidste frist for at indberette d. 31. december 2023. Notér venligst program og tidspunkt (dag, måned, årstal) for optræden i mailen. Kontakt: Stig von Hielmcrone svh@forfatterselskabet.dk
Hvis du har optrådt i 2021, 2022 eller 2023 på følgende tv-kanaler: DR1, DR2, TV2, TV2 News, så vil din optræden være registreret af Forfatternes Forvaltningsselskab (FFS). Har du optrådt på andre tv-kanaler i denne periode, så kontakt gerne Stig von Hielmcrone i FFS på svh@forfatterselskabet.dk – det gælder også, hvis du har optrådt på andre radiokanaler end DR's sendeflade. Notér venligst program og tidspunkt (dag, måned, årstal) for optræden i mailen.

NYE MEDLEMMER

Selma Rosenfeldt-Olsen, DOF
København
Senest udgivne titel: *Op i bjergene*,
Forlaget Atlanten, 2023

Janne Aagaard, F
Lissabon
Senest udgivne titel:
Gudrun og det hvide snit,
Gyldendal, 2023

Naja Alberdi Platz, S
Brønshøj
Senest udgivne titel:
Cuadrilla,
Alhambra, 2022

Christina Lund, S
Senest udgivne titel:
Sort monsun,
Gutkind, 2023

Jeanette Varberg, S
Horsens
Senest udgivne titel:
Enkernes Land
Politikens Forlag, 2022

René Ljunggren, F
Herfølge
Senest udgivne titel:
Kebnekaisefjeldene: en guide til områdets vandremuligheder,
Wadskjær Forlag 2022

Agnete Gersing, F
Frederiksberg
Senest udgivne titel:
Pilen peger på dig: om ledelse og ansvar,
Gyldendal Business, 2020

Merete Nørgaard, F, Kvindelige Forfattere
Kvistgaard
Senest udgivne titel:
Stemmens magi,
Grønningen 1, 2020

Tone Ottilie Frederiksen, S, BU, Kvindelige Forfattere
Senest udgivne titel:
Milo og Molly er ikke kærester,
Politikens Forlag, 2023

Cecilie Thybro Overgaard, S, BU
Ringsted
Senest udgivne titel:
Ved verdens ende,
Forlaget Leitura, 2022

Nauja Lynge, Aarhusgruppen
Aarhus
Senest udgivne titel:
Toppen af isbjerget,
Byens Forlag, 2022

Alice Persson, Seniorgruppen
Sorø
Senest udgivne titel:
Kollega Persson,
Egolibris, 2016

Silja Pil Okking Nordlindh, BU, Kvindelige forfattere
Hornbæk
Senest udgivne titel:
Jeg er Manto,
Gutkind, 2023

John Præstegaard, BU
Værløse
Senest udgivne titel:
Truede pattedyr,
DigTea, 2023

Ida Jessen, S
Senest udgivne titel:
Endnu en bog jeg aldrig skrev
Gyldendal, 2022

Naja Marie Aidt
Senest udgivne titel:
Har døden taget noget fra dig så giv det tilbage,
Gyldendal, 2017

Anne Brunstrøm Alves
Vanløse
Senest udgivne titel:
Engelsk – pædagogisk assistentuddannelse,
Munksgaard, 2013

Kristian Husted
Senest udgivne titel:
Vahid,
Lindhardt og Ringhof, 2018

Mette Klint, BU
Fåborg
Senest udgivne titel:
Håbets Børn,
Dansklærerforeningens forlag, 2023

Kristine Skytte Glue, Kvindelige Forfattere
Marstal
Senest udgivne titel:
Stå stærkt, vilde kvinde,
Muusmann, 2022

Mirjam Capelle,
Kvindelige forfattere
Gentofte
Senest udgivne titel:
Min sjæls vandmærke,
Kristeligt Dagblads Forlag, 2021

Louise Karlsen, BU
Senest udgivne titel:
Gadedrengen – historien om Kim Larsen, 2015,
Special-Pædagogisk Forlag

ASSOCIERET MEDLEMSKAB UDLØBER AUTOMATISK EFTER FEM ÅR

I juni 2019 vedtog de ordinære medlemmer af Dansk Forfatterforening ved urafstemning, at man højst kan være associeret medlem i sammenlagt fem år. Og herefter vil man ikke kunne optages som associeret medlem igen (§4, stk. 6 i vedtægterne). Det betyder for de associerede medlemmer, som ved udgangen af 2023 i alt har været associeret medlem i fem år, at medlemskabet ophører i januar 2024 – men selvfølgelig ikke hvis det associerede medlem er overgået til ordinært medlemskab inden da.

DANSK FORFATTER FORENING

Dansk Forfatterforening
Strandgade 6, st.,
1401 København K
Tlf.: 3295 5100
Tlf.-tid: man.-tors. 10-12 og 13-15.
Fredag lukket.
df@danskforfatterforening.dk
www.danskforfatterforening.dk

FORMAND:
Morten Visby
formand@danskforfatterforening.dk

JURIST:
Anne Koldbæk
jura@danskforfatterforening.dk (Anne Koldbæk er i øjeblikket deltidssygemeldt, men varetager den juridiske medlemsrådgivning på denne mail)

BOGHOLDERI:
Trine Larsen
bogholderi@danskforfatterforening.dk

MEDLEMSADMINISTRATION M.M.:
Nena Wiinstedt (sekretær):
df@danskforfatterforening.dk,
Alberte Thrane Lindberg:
assistance@danskforfatterforening.dk, Isabella Katzef:
medlemsservice@danskforfatterforening.dk

KURSUSSEKRETÆR:
Kristina Nya Glaffey:
kursus@danskforfatterforening.dk
Tlf.-tid: onsdag kl. 10-12 og 13-15

SEKRETARIATSCHEF OG WEBREDAKTØR:
Sara Strand:
ss@danskforfatterforening.dk

Bestyrelsen:
Morten Visby (fmd.), Stephanie Caruana (næstfmd.), Henrik Poulsen (kasserer), Kenneth Krabat (sygemeldt, Cindy Lynn Brown er suppl.), Juliane Wammen, Lise Bidstrup, Anne Sofie Hammer, Nanna Gyldenkærne, Nanna Lund, Lotte Thrane og Marie Priem.

GRUPPERNES STYRELSER:
S-gruppen
Stephanie Caruana (fmd.), Eva Parum, Lisa Holmfjord, Anne Nielsen, Anne Hjælmsø, Anne Zenon, Sanne Udsen Martin Holmslykke, Sinus Reuss

BU-gruppen
Lise Bidstrup (fmd.), Inge Duelund Nielsen Sally Altschuler, Anna Bridgwater Anne Sofie Hammer , Lise Jacobsen Qvistgaard, Jette Rydahl Sørensen Birgitte Bregnedal, Kim Langer Gunnar Wille

Illustratorgruppen (under BU)
Marie Priem (fmd.), Alice Snerle Lassen Jesper Tom-Petersen, Tomas Björnsson Jan Mogensen, Lillian Brøgger Line Malling Schmidt , Zarah Juul Peter Hermann
Kontraktrådgivning: Anya Winqvist

L-gruppen
Kenneth Krabat (sygemeldt p.t.)
Cindy Lynn Brown, Erik Trigger Olesen Jesper Rugård Jensen, Poul Lynggaard-Damgaard Thorvald Berthelsen, Pia Deleuran Thore Bjørnvig Irene Sidenius (suppl.) Hans-Erik Rasmussen (suppl.)

F-gruppen
Henrik Poulsen (fmd.)
Thomas Dickson (næstfmd.), Pernille Frost Kaare Øster, Anne Hedeager Krag Charlotte Langkilde, René Karpantschof Cathrine Errboe (1.-suppl.)
Tommy P. Christensen (2.-suppl.)

DOF
Juliane Wammen (fmd.)
François-Eric Grodin (næstfmd.)
Birthe Lundsgaard, Signe Lyng Siri Nordborg Møller, Nanna Katrine Lund Jakob Levinsen, Ninna Brenøe (1.-suppl.) Louise Ardenfelt Ravnild (2.-suppl.)

Haikugruppen
Ulla Conrad
(fork. ullaconrad@mail.com)

Kvindelige forfattere i DFF
Birte Kont (birtekont@mail.tele.dk)

Læremiddelgruppen
Henrik Poulsen
(fmd. henrik@henrikpoulsen.com)

Seniorgruppen i DFF
Benny Pedersen
(fmd. bpe1954@gmail.com)

Aarhus-gruppen i DFF
Dorthe Klyvø (fmd. info@klyvo.dk)

Nordjyllands-gruppen i DFF
Mai Odgaard Petersen
(maiodgaard@gmail.com)

POST B
PP DANMARK

Portfolio

Marie Louise Cornelius er skuespiller, dramatiker, filmmanuskriptforfatter, lydbogsindlæser – og forfatter selvfølgelig.

Hmm, hvor skal vi begynde?

"Ha-ha, ja, jeg er virkelig en gøgler. Jeg har altid villet alt og vil alt. På min gravsten skal der stå: 'Hun gjorde det fandme selv'. Oprindelig ville jeg være manuskriptforfatter og begyndte at læse Film & Medievidenskab, imens jeg 'ventede på' at komme på Filmskolen. Det lykkedes mig ikke at blive optaget, men jeg skrev et filmmanuskript og fik støtte til at indspille den på Filmværkstedet."

Hvor kommer bøgerne og forfatterskabet ind?

"Jeg har altid skrevet, det er meget klassisk. Og jeg tænker meget i koncepter, så karaktererne i min film, ***Et liv – flere liv***, går igen i den bogserie, jeg debuterede med, ***Hjerteblink***.

Serien blev lavet som lydbog til Mofibo?

"Ja, til en konkurrence om at skrive en kærlighedshistorie til Mofibo Originals i 2017. Man skulle indsende en synopsis, og jeg brugte så karaktererne fra min film. Når man skriver, er intet spildt. Det kan altid bruges til noget andet. Jeg vandt ikke, men de ville gerne have min historie. Og det blev til så til en trilogi."

"Hvordan var vilkårene dengang?

"Jeg udviklede og skrev på historierne i tæt samarbejde med min redaktør – et samarbejde, som man også typisk har i filmverdenen. Det var en vild skriveskole! Og også hårdt arbejde, jeg er ikke kommet let til det. Men jeg var heldig at få forskud fra starten, kan man sige. Sådan er det ikke mere. Serierne gik godt og blev derfor også lavet på print. Heldigvis, for det er ikke det samme, når de kun ligger på lyd. Det er det bare ikke!"

Og nu – hvad arbejder du på nu?

"Efter at *Hjerteblink* udkom, blev jeg inviteret på kaffe på JP/Politikens Forlag. Det er halvandet år siden, og til februar udkommer første bind, *Mellem lys og skygge*, i en ny serie, en familiekrønike, der begynder i 1910 og slutter – ja, nu ser vi. Men for at det hele ikke skal lyde, som om alt har været let og nemt, vil jeg lige sige, at jeg også har prøvet alt det med at blive glemt til Bogforum eller stå i boghandlen og kikke forgæves efter mine bøger.

MARIE LOUISE CORNELIUS er forfatter til trilogien *Hjerteblink* og udkommer til februar 2024 med *Mellem lys og skygge*, første bind i en serie. Hun skriver også børneteaterstykker, optræder selv og indtaler lydbøger.